

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

**ÖDEMELER DENGESİ
RAPORU**

2008 -II

ÖZET

2008 yılının ilk çeyreğinde net ihracatın büyümeye olumsuz katkısı azalmış olmakla birlikte devam etmiştir. Yılın ikinci çeyreğinde ise, reel (miktar cinsinden) ihracat yıllık büyüme oranı reel ithalat büyüme oranının üzerinde gerçekleşmiştir. Böylece, söz konusu dönemde reel ihracat artışındaki yavaşlamaya karşın, reel ithalattaki belirgin yavaşlama ile turizm gelirlerindeki hızlı artış sonucunda net ihracatın büyümeye katkısı pozitif olmuştur. Ancak, özellikle enerji fiyatlarındaki artış nedeniyle cari işlemler açığı genişlemeye devam etmiştir.

TÜİK verilerine göre, 2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 43,1 artan ihracat, yılın ikinci çeyreğinde yavaşlamakla birlikte yüksek oranlı büyümesini sürdürerek yüzde 34,2 artış göstermiştir. Söz konusu gelişmede ihracat fiyatlarındaki artışların katkısı belirleyici olmuştur. Nitekim, bu dönemde miktar endeksi (reel ihracat) yüzde 9,1, birim değer endeksi ise yıllık olarak yüzde 23,6 artmıştır. Bavul ticareti yoluyla yapılan ihracat ise özellikle 2007 yılının ikinci yarısından bu yana zayıf performans göstermektedir.

Nisan-Haziran döneminde ihracat artışına en yüksek katkı ana metal, motorlu kara taşıtları ve rafine edilmiş petrol ürünleri sektörlerinden gelmiştir. Bahsedilen üç sektörün toplam ihracat içindeki payı yüzde 38,9'a yükselirken, toplam ihracat artışına katkıları 18,4 puan olmuştur. Bunun yanı sıra, makine-teçhizat, metalik olmayan mineraller ile gıda ürünleri ve içecek, ihracat artışına yüksek katkı sağlayan diğer sektörler olmuştur. Ancak, gıda ürünleri ihracat artışının fiyat artışından kaynaklandığı, miktar endeksinin ise bu dönemde gerilediği dikkat çekmektedir.

2006 yılı son çeyreğinden itibaren toparlanma eğiliminde olan tekstil ve giyim sektörü ihracatında son zamanlarda yavaşlama görülmektedir. Özellikle giyim sektörü ihracatı 2007 yılı son çeyreğinden bu yana yıllık bazda reel olarak gerilemektedir. Söz konusu sektörlerin üretim ve istihdamındaki düşüş eğilimi devam ederken giyim sektörü ithalatı hızlı artış göstermektedir.

2008 yılının ilk çeyreğinde ABD'ye ve AB ülkelerine yapılan ihracatın payının gerilediği, buna karşın petrol ihracatçısı ülkeler ile AB dışı Avrupa ülkeleri ile Doğu Asya ülkelerinin payının arttığı gözlenmiştir. Söz konusu gelişme, küresel düzeyde yavaşlama beklenen bir dönemde yeni pazarlar ve dış talep açısından önem arz etmektedir. Ülke bazında incelendiğinde, Nisan-Haziran döneminde Türkiye ihracatı içindeki payı en fazla artan ülkeler Birleşik Arap Emirlikleri, Rusya, Katar ve S. Arabistan olmuştur.

2008 yılı Nisan-Haziran döneminde nominal ithalat artışını belirgin olarak fiyat artışı belirlemiştir. Nitekim, bu dönemde ABD doları cinsinden ithalat yüzde 34,5 artarken ithalat fiyatları yüzde 28,5 artmış, miktar artışı ise yüzde 4,5'te kalmıştır. Nisan-Haziran döneminde ara mali ithalatı, yüksek payı nedeniyle ithalat artışının temel belirleyicisi olmuştur. Diğer taraftan, ara mali ve sermaye mali "reel" ithalatında bu dönemde kayda değer bir yavaşlama olmuştur. Buna karşın, tüketim mali reel ithalatı geçen yılın üçüncü çeyreğinden bu yana yüksek oranlı artışını sürdürmüştür.

Sektör bazında incelendiğinde, yılın ilk çeyreğinde ithalat artışına en yüksek katkının fiyat artışlarına bağlı olarak ham petrol ve doğal gaz ile rafine edilmiş petrol ürünlerinden geldiği gözlenmektedir. Fiyat artışlarının yüksek olduğu diğer bir sektör olan ana metal sanayi sektörü ile bu sektöre girdi sağlayan "atık ve hurdalar" da toplam ithalat artışına önemli katkı sağlamıştır. İthalat artışına görece olarak yüksek katkı sağlayan diğer sektörler; kimyasal madde ve ürünler, motorlu kara taşıtları ile tarım ve hayvancılık olmuştur.

2006 yılında gerileyen ve 2007 yılından itibaren yeniden artış eğilimine giren turizm gelirleri, 2008 yılının ilk yarısında da artış eğilimini sürdürmüş ve hizmetler hesabına olumlu katkı yapmıştır. Buna karşın, gelir hesabı açığı, doğrudan yatırım gelir transferleri ve faiz giderlerine bağlı olarak bu dönemde genişlemiştir.

2008 yılının ilk yarısında, cari işlemler ile net hata ve noksan kalemlerinin toplamından oluşan dış finansman ihtiyacı 31,2 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Rezerv değişimleri ve IMF kredileri hariç tutulduğunda, bu dönemdeki net sermaye girişi 35,1 milyar ABD doları olmuştur. Finansman yapısında doğrudan yatırımlar ve özel sektörün kullandığı uzun vadeli krediler belirleyici olmuştur.

2007 yılında tarihi yüksek seviyelere ulaşan doğrudan yatırım girişleri, 2008 yılının ilk yarısında yavaşlayarak 5,9 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Portföy yatırımları açısından, yılın ilk yarısında yabancıların hisse senedi alımları 2,8 milyar ABD doları, DİBS alımları ise net -0,4 milyar ABD doları olmuştur. 2008 yılı ilk yarısında Hazine yurt dışında 2,5 milyar ABD doları karşılığı tahvil ihraç ederken, 2,9 milyar ABD doları geri ödeme yapmıştır.

Son yıllarda, başta özel sektör olmak üzere uzun vadeli kredi kullanımındaki artış dikkat çekicidir. Toplam finansman içindeki payı artan uzun vadeli krediler, 2008 yılının ilk yarısındaki sermaye girişlerinin yüzde 51,3'ünü oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, 2008 yılının ikinci çeyreğinde kısa vadeli sermaye girişinde de önemli artış gözlenmiştir.

Yukarıdaki gelişmeler sonucunda, Merkez Bankası net rezervi 2007 yılı sonunda 76,4 milyar ABD dolarından, 2008 yılı Haziran ayı itibarıyla 79,4 milyar ABD dolarına yükselmiş, bankaların muhabir mevcudu ve efektif kasası ise aynı dönemde 31,8 milyar ABD dolarından 38,4 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

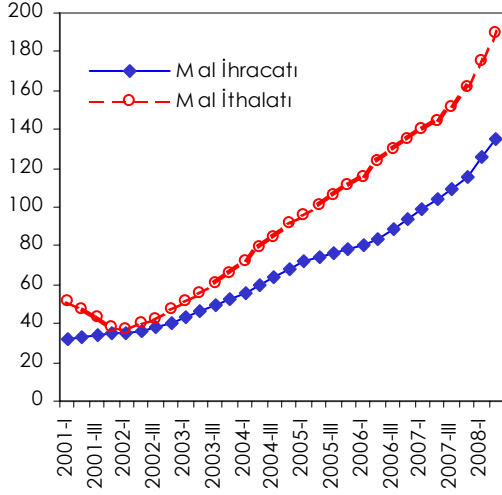
Ödemeler Dengesi
(milyar ABD doları)

	Ocak-Haziran			Haziran (12-aylık)		
	2007	2008	% Değişim	2007	2008	% Değişim
Cari İşlemler Hesabı	-19,3	-27,3	..	-31,9	-45,8	..
Dış Ticaret Hesabı	-20,4	-28,8	..	-40,3	-55,1	..
Mal İhracatı	53,6	72,9	36,0	104,2	134,7	29,3
İhracat (fob)	49,6	68,8	38,7	95,2	126,5	32,8
Bavul Ticareti	3,0	2,9	-5,8	7,1	5,8	-17,4
Mal İthalatı	-74,0	-101,7	37,5	-144,4	-189,7	31,4
İthalat (cif)	-77,3	-105,8	36,9	-150,6	-198,6	31,8
Uyarılama: Navlun ve Sigorta	4,2	5,6	..	7,9	11,4	..
Hizmetler Hesabı	3,9	4,9	..	13,5	14,9	..
Turizm (net)	4,3	5,7	31,1	14,0	16,6	18,0
Gelir	5,9	7,5	26,8	17,0	20,1	17,7
Gider	-1,6	-1,8	15,0	-3,0	-3,5	16,5
Diğer Hizmet Gelirleri (net)	-0,4	-0,7	..	-0,5	-1,7	..
Gelir Hesabı	-3,6	-4,4	..	-7,2	-7,9	..
Ücret Ödemeleri (net)	-0,1	-0,1	..	-0,1	-0,1	..
Doğrudan Yatırım Gelirleri (net)	-1,0	-1,8	..	-1,5	-2,8	..
Portföy Yatırımı Gelirleri (net)	-0,2	0,4	..	-0,4	0,9	..
Diğer Yatırım Gelirleri (net)	-2,3	-2,9	..	-5,1	-5,9	..
Faiz Geliri	1,1	1,1	4,8	1,9	2,2	15,1
Faiz Gideri	-3,4	-4,0	18,6	-7,0	-8,1	15,7
Cari Transferler	0,8	0,9	..	2,0	2,3	..
İşçi Gelirleri	0,5	0,7	45,9	1,1	1,4	33,7
Sermaye ve Finans Hesapları	15,5	31,2	..	31,4	52,3	..
Finans Hesabı (Rezerv Varlıklar hariç)	22,4	31,6	..	40,3	53,8	..
Doğrudan Yatırımlar (net)	11,0	5,9	..	20,8	15,0	..
Yurt Dışında	-1,6	-1,7	..	-2,5	-2,3	..
Yurt İçinde	12,5	7,6	..	23,3	17,3	..
Portföy Yatırımları (net)	6,0	1,6	..	14,3	-3,6	..
Varlıklar	-1,1	-0,3	..	-4,7	-1,4	..
Yükümlülükler	7,0	2,0	..	19,0	-2,3	..
Yurt Dışı Yerleşikler Hisse Senedi Alımı	2,6	2,8	..	3,5	5,3	..
Borç Senetleri	4,4	-0,8	..	15,4	-7,6	..
Yurt Dışı Yerleşikler DİBS Alımı	2,1	-0,4	..	11,4	-5,8	..
Hazine Tahvil İhracı	2,4	-0,4	..	4,0	-1,8	..
Borçlanma	3,4	2,5	..	6,8	3,8	..
Geri Ödeme	-1,0	-2,9	..	-2,8	-5,6	..
Diğer Yatırımlar (net)	5,4	24,1	..	5,2	42,4	..
Varlıklar	-7,4	-7,2	..	-16,8	-4,7	..
Ticari Krediler	-0,6	-1,1	..	-1,6	-1,9	..
Krediler	-0,1	0,0	..	-0,5	0,2	..
Bankaların Döviz Varlıkları (- artış)	-6,6	-6,2	..	-14,7	-3,1	..
Yükümlülükler	12,8	31,3	..	22,1	47,1	..
Ticari Krediler	2,1	4,6	..	2,0	6,7	..
Krediler	14,5	23,1	..	20,8	35,9	..
Merkez Bankası	0,0	0,0	..	0,0	0,0	..
Genel Hükümet	-2,5	1,8	..	-3,8	0,4	..
Uluslararası Para Fonu	-2,2	2,7	..	-3,1	0,9	..
Uzun Vade	-0,3	-0,9	..	-0,6	-0,5	..
Bankalar	4,2	3,8	..	4,6	5,2	..
Uzun Vade	4,8	2,5	..	10,0	5,0	..
Kısa Vade	-0,6	1,3	..	-5,4	0,2	..
Diğer Sektörler	12,9	17,6	..	20,0	30,4	..
Uzun Vade	12,3	16,8	..	19,1	29,9	..
Kısa Vade	0,5	0,8	..	0,9	0,5	..
Mevduat	-4,0	3,4	..	-1,1	4,1	..
KMDTH + Süper Döviz Hesabı	-0,5	-0,7	..	-1,3	-1,6	..
Bankalar	-3,4	4,1	..	0,2	5,6	..
Resmi Rezervlerdeki Değişim (- artış)	-6,9	-0,4	..	-8,9	-1,5	..
Net Hata ve Noksan	3,8	-3,9	..	0,5	-6,5	..

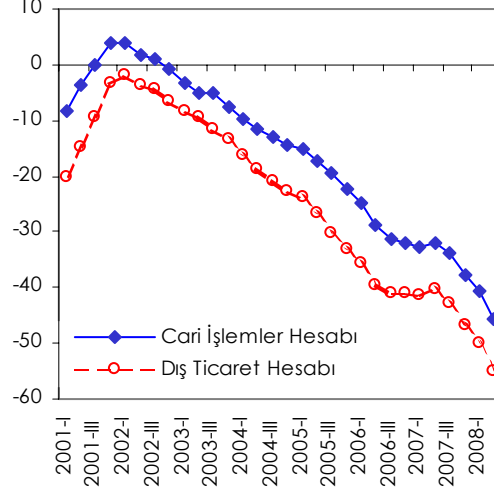
Kaynak: TCMB.

Mal İhracatı ve İthalatı

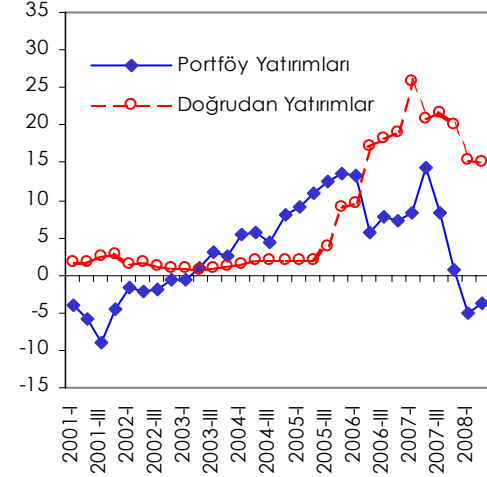
(12-aylık top., milyar ABD doları)

Dış Ticaret ve Cari İşlemler

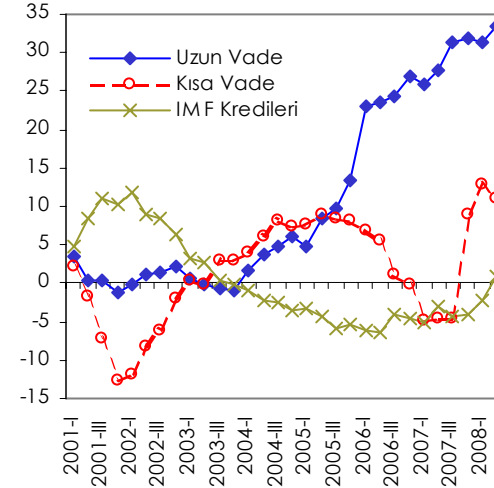
(12-aylık top., milyar ABD doları)

Doğrudan ve Portföy Yatırımları

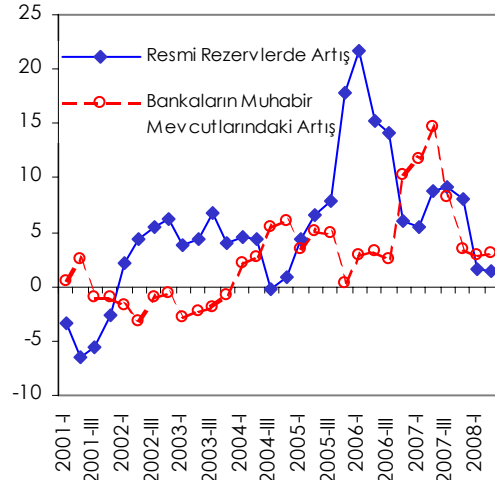
(12-aylık top., milyar ABD doları)

Diğer Sermaye Akımları

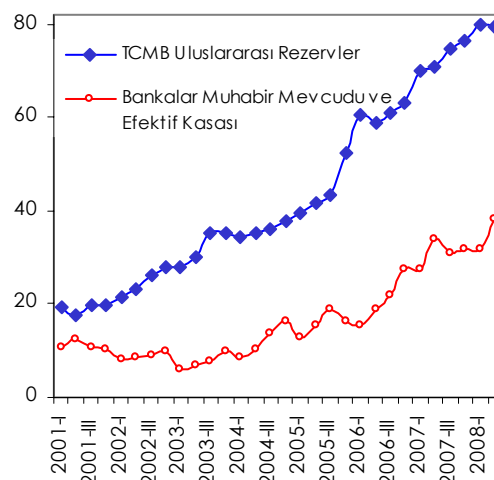
(12-aylık top., milyar ABD doları)

Rezerv Değişimi

(12-aylık top., milyar ABD doları)

Uluslararası Rezervler

(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

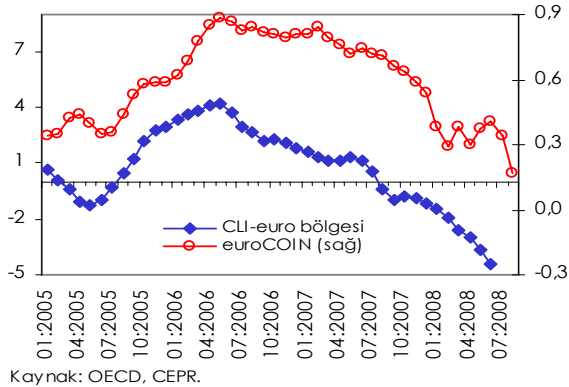
I. DIŞ EKONOMİK GELİŞMELER

1. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde enflasyon artarken, 2007 yılının ikinci yarısından itibaren talep yavaşlamaktadır. Başta ham petrol ve tarım ürünleri olmak üzere, uluslararası emtia fiyatlarındaki yüksek oranlı artışlar enflasyonist baskıların artmasına neden olmaktadır. Fiyat istikrarının yanı sıra istihdamı da göz önünde tutan ABD Merkez Bankası (Fed) 2007 yılı Eylül ayından itibaren faiz oranlarında önemli oranda indirime gitmiştir. Ancak, enflasyonist baskıların artmasıyla birlikte son dönemlerde Fed'in 2008 yılı içinde faiz oranlarını artırabileceğine yönelik görüşler ileri sürülmektedir. Öte yandan, son aylarda fiyat istikrarına dair risklerin arttığını düşünen Avrupa Merkez Bankası (ECB), enflasyon hedeflemesi politikası çerçevesinde 2008 yılı Temmuz ayında faiz oranlarını artırmıştır. Japonya Merkez Bankası faiz oranını sabit tutarken, İngiltere Merkez Bankası 2008 yılı başındaki ölçülü faiz indirimlerinin ardından, 2008 yılı Nisan ayından bu yana faiz oranlarını sabit tutmaktadır.

Euro Bölgesi Öncü Göstergeleri:

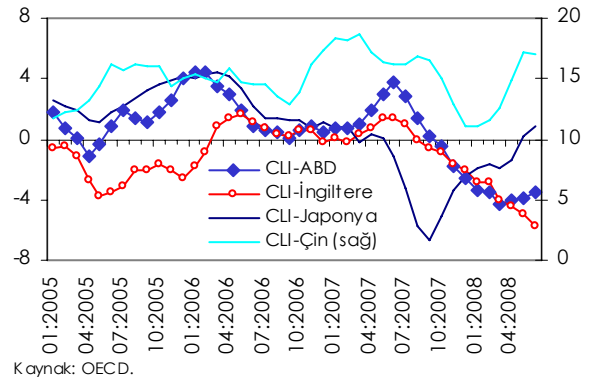
€COIN (3-aylık % değişim),

CLI (yıllıklandırılmış 6-aylık % değişim)

Seçilmiş Ülkeler Öncü Göstergeleri:

CLI (yıllıklandırılmış 6-aylık % değişim)

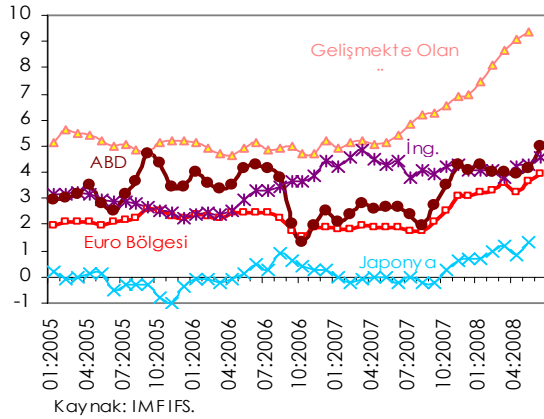

CLI: Composite Leading Indicator

EuroCOIN: Coincident Indicator of the Euro Area Business Cycle

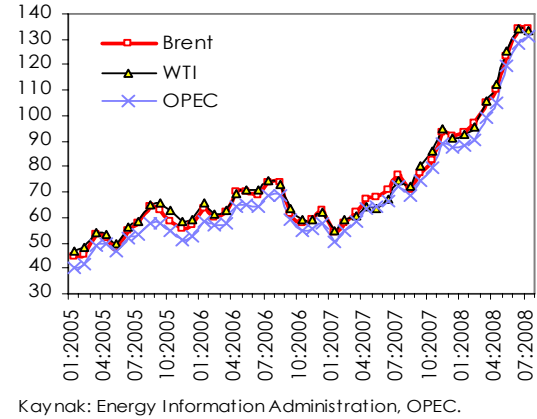
Enflasyon Oranı:

TÜFE, (yıllık % değişim)

Petrol Fiyatları:

(ABD doları, aylık ortalama)

2. ABD ekonomisi, 2008 yılının ikinci çeyreğinde yıllıklandırılmış bazda yüzde 3,3 büyümüştür. İlk olarak yüzde 1,9 açıklanan büyüme oranı, net ihracatın olumlu katkısının ve tüketim harcamalarının beklenenden yüksek gerçekleşmesi, konut yatırımlarının ise beklenenden daha düşük gerilemesi sonucu yukarı yönlü güncellenmiştir. Ayrıca, Temmuz ayında sanayi üretim endeksinin artması, tüketici güven endeksinin bir miktar yükselmesi ve FED New York tarafından yayınlanan ankete göre iş koşullarının Ağustos ayında iyileşme kaydetmesi ABD ekonomisinin görünümünü olumluya çevirmiştir. Bununla birlikte, Ağustos ayında petrol fiyatlarının gerilemesi ile, 16 Temmuz tarihinde yılın en yüksek seviyesine çıkan euro-dolar paritesi Ağustos ayı ortalarında son altı aylık dönemdeki en düşük seviyesine düşmüştür. Bu gelişmelere bağlı olarak, Consensus Economics Mayıs 2008 anketinde yüzde 1,3

olan 2008 yılı ABD büyüme oranı beklentisi, Ağustos anketinde, yüzde 2 olan 2007 yılı büyümesinin altında kalmakla birlikte, yüzde 1,6'ya yükselmiştir. Ancak, ankete göre 2007 yılında yüzde 2,9 olan tüketici fiyatları yıllık ortalama enflasyonunun ise 2008 yılı sonunda yüzde 4,5 ile son 17 yılın en yüksek seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2006 yılı Mart ayında yüzde 4,4 olan işsizlik oranı ise 2008 yılı Temmuz ayında yüzde 5,7'ye yükselmiştir. 2007 yılı Ağustos ayında belirginleşen, yüksek riskli konut kredilerindeki sorunlardan kaynaklanan endişelerin ekonominin daralması olasılığı ile birleşmesi ve petrol fiyatlarındaki hızlı yükselişler neticesinde Fed, 2008 yılı Ocak ayında gösterge faiz oranında 75 ve 50 baz puan olmak üzere iki defa, Mart ayında 75, Nisan ayında ise 25 baz puan indirme gitmiş ve yüzde 2 olarak ilan etmiştir. Fed, Nisan ayından bu yana faiz oranlarında bir değişiklik yapmamıştır.

3. Euro Bölgesi ekonomisi, 2008 yılının ikinci çeyreğinde çeyreklik bazda yüzde 0,2 daralmıştır. Bölge ekonomisi, 1990'ların başından bu yana gözlenen ilk gerilemesini söz konusu dönemde kaydetmiştir. 2006 yılında yüzde 2,9, 2007 yılında yüzde 2,7 büyüyen Euro bölgesi ekonomisinin 2008 yılında yavaşlayarak yüzde 1,5 büyüyeceği tahmin edilmektedir (Consensus Economics). Büyüme oranı 2007 yılının özellikle son çeyreğinde, euronun güçlü konumundan kaynaklanan rekabet gücü kaybı ve kredi daralmasının olumsuz etkileri nedeniyle gerilemiştir. OECD birleşik öncü göstergeler endeksi (CLI) ve Euro bölgesi birleşik öncü göstergeleri (euroCOIN) gibi göstergeler, Euro bölgesindeki yavaşlamanın önümüzdeki dönemde de süreceğine işaret etmektedir. Euro bölgesinde tüketici fiyatları enflasyonu son yıllarda yüzde 2 civarında iken, ham petrol ve gıda başta olmak üzere emtia fiyat artışlarının etkisiyle 2007 yılının son çeyreğinde artış eğilimi göstermiş ve 2008 yılı Temmuz ayında yüzde 4'e ulaşmıştır. Diğer taraftan, ücretlerdeki ılımlı seyir ve ekonomideki büyüme, istihdam ve iş gücüne katılım oranının artmasını sağlamış ve euro bölgesi işsizlik oranı 2008 yılında son 25 yıllık dönemin en düşük düzeyi olan yüzde 7,3'e kadar gerilemiştir. ECB, orta vadede fiyat istikrarını bozmaya yönelik risklerin artması nedeniyle, 2007 yılı Haziran ayından bu yana yüzde 4 olarak tuttuğu faiz oranını, 3 Temmuz 2008 tarihli toplantısında 0,25 baz puan artırmıştır. Ekonomideki yavaşlamaya karşın, temel amacı fiyat istikrarı olan ECB, enflasyonda yukarı yönlü risklerin arttığına işaret ederek Ağustos ayı toplantısında faiz oranında değişikliğe gitmemiş ve 4,25 seviyesini korumuştur.

4. Japonya'da ekonomik faaliyette son aylarda belirgin bir yavaşlama görülmektedir. Japon ekonomisi 2008 yılı ikinci çeyreğinde, temelde iç talep kaynaklı olarak, yıllık yüzde 2,4; çeyreklik bazda ise yüzde 0,6 daralmıştır. Bunun yanı sıra, Temmuz ayında tüketici güven endeksi tarihinin en düşük seviyesine gerilemiştir. Kabine Bürosu tarafından yayınlanan Ağustos ayı raporunda, ihracat ve sanayi üretiminin zayıflamakta olduğuna ve istihdam koşullarının giderek bozulduğuna işaret edilmiştir. Raporda, ABD ekonomisi, hisse senedi piyasası ve petrol fiyatlarındaki gelişmelere bağlı olarak devam eden aşağı yönlü risklerin dikkatle izlenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Diğer taraftan, Japon yeninin 2007 ortalarından itibaren değerlenme eğilimi göstermiş olması Japonya'nın ihracat performansı açısından bir risk unsuru olarak görülmektedir. Ağustos ayının ortalarında dolar/yen paritesinin yükselmesi ile birlikte borsa değer kazanmıştır. Tüketici fiyatları, ithal hammadde fiyatlarındaki artış neticesinde 2007 yılının son çeyreğinden itibaren hız kazanmış, Haziran ayında son 10 yılın en yüksek seviyesi olan yüzde 2 oranında artış göstermiştir. Japonya Merkez Bankası (BoJ), 2008 yılı Ağustos ayı toplantısında da gösterge faiz oranını değiştirmeyerek yüzde 0,5 düzeyini korumuştur.

5. Çin ekonomisi, art arda beş yıl yüzde 10'un üzerinde büyüme kaydetmiştir. 2007 yılında büyüme oranı yüzde 11,9 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılı ilk çeyreğindeki yüzde 10,6 büyümenin ardından, yılın ikinci çeyreğinde de Çin ekonomisi yüzde 10,1 büyümüştür. Ancak, Temmuz ayına ilişkin imalat sanayindeki aktiviteyi ölçen PMI endeksi Temmuz ayında sert bir düşüş göstermiştir. Söz konusu gelişmede PMI endeksinin alt kalemleri olan üretim ve yeni siparişlerdeki gerilemenin etkili olduğu gözlenmekle birlikte, olimpiyatlar öncesi çevre kirliliğini azaltmak amacıyla bazı fabrikaların üretime ara vermesinin de endeksteki gerilemede rol oynayabileceği düşünülmektedir. Çin'de tüketici fiyatları enflasyonu 2007 yılında yüzde 3 hedefini aşarak yüzde 6,5, Haziran ayında ise yüzde 7,1 gerçekleşmiştir. Çin Merkez Bankası, 2008 yılı Haziran ayındaki toplantısında aşırı likiditeyi azaltmak ve enflasyonu kontrol altına almak amacıyla yıl başından bu yana beş kez zorunlu karşılık oranını 100 baz puan artırmış ve 25 Haziran itibarıyla yüzde 17,5'e yükseltmiştir.

II. CARİ İŞLEMLER HESABI

6. Cari işlemler açığındaki genişleme 2008 yılının ikinci çeyreğinde de sürmüştür, 2007 yılı sonunda 37,7 milyar ABD doları olan açık, 2008 yılı Haziran ayı itibarıyla yıllıklandırılmış bazda 45,8 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

7. İhracatın miktar olarak büyüme oranı bu dönemde ithalatın üzerinde olmuştur. 2008 yılının ilk çeyreğinde net ihracatın büyümeye olumsuz katkısı azalmış olmakla birlikte devam etmiştir. Yılın ikinci çeyreğinde ise, ithalattaki yavaşlamayla beraber turizm gelirlerindeki yüksek artış sayesinde net ihracatın büyümeye katkısı pozitif olmuştur. Ancak, özellikle enerji fiyatlarındaki artış nedeniyle ithalat fiyatlarındaki yıllık büyümenin ihracat fiyatlarını aşmasıyla, ihracatta yüksek oranlı büyüme ve turizm gelirlerinde görülen toparlanmaya rağmen cari işlemler açığı genişlemeyi sürdürmüştür.

8. Cari işlemler açığı ve finansman yapısına ilişkin göstergelerdeki iyileşme 2008 yılı ilk yarısında olumsuzla dönmüştür. İhracatın kısa vadeli dış borç stokunu karşılama oranı azalırken, ihracatın dış borç servisini karşılama oranı iyileşmeye devam etmiştir. Ancak, Merkez Bankası rezervlerine ilişkin oranların genel olarak bozulduğu dikkat çekmektedir. 2007 yılının ikinci yarısından itibaren dış finansman imkânlarının görece olarak azalmış olması rezerv artışını sınırlamış, buna karşın finansman ihtiyacı artmaya devam etmiş ve bu durum Merkez Bankası rezervleri temel alınarak oluşturulan göstergelerin genellikle kötüleşmesine yol açmıştır.

Cari İşlemler Açığına ve Finansman Yapısına İlişkin Göstergeler

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*
İhracatın ithalatı karşılama oranı	0,58	0,91	0,86	0,80	0,75	0,70	0,70	0,71	0,71
Toplam mal ihracatı / Kısa vadeli dış borç stoku	1,09	2,12	2,48	2,28	2,15	2,11	2,32	2,76	2,55
Toplam mal ihracatı / Dış borç servisi	1,41	1,41	1,41	1,88	2,25	2,14	2,35	2,37	2,75
Turizm gelirleri** / Dış ticaret açığı	0,35	2,41	1,33	0,72	0,53	0,42	0,31	0,30	0,28
MB rezervleri / Kısa vadeli dış borç stoku	0,82	1,21	1,71	1,53	1,18	1,41	1,57	1,83	1,50
MB rezervleri*** / Toplam dış borç stoku***	0,20	0,17	0,22	0,24	0,23	0,31	0,31	0,31	0,30
MB rezervleri / Finansman ihtiyacı	1,84	-	20,02	11,36	2,81	2,58	1,97	2,09	1,52
MB rezervleri / Cari açık	2,34	-	44,87	4,68	2,61	2,37	1,98	2,03	1,73
MB rezervleri / Toplam mal ithalatı	0,44	0,52	0,60	0,53	0,41	0,47	0,47	0,47	0,42

Kaynak: TCMB, TÜİK.

* Haziran ayı itibarıyla yıllık bazda.

** Yabancı ziyaretçilerden kaynaklanan turizm gelirleri.

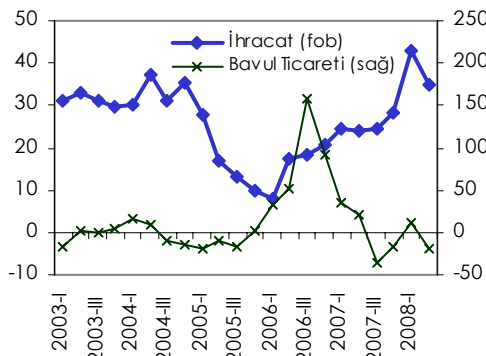
*** Mart ayı itibarıyla.

Mal İhracatı

9. TÜİK verilerine göre, 2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 43,1 artan ihracat, yılın ikinci çeyreğinde yavaşlamakla birlikte yüksek oranlı büyümesini sürdürerek yüzde 34,2 artış göstermiştir. Söz konusu artışa fiyat hareketlerinin katkısı reel ihracat artışlarının üzerinde gerçekleşmiştir. Nitekim, bu dönemde miktar endeksi (reel ihracat) yüzde 9,1, birim değer endeksi yüzde 23,6 artmıştır. Bavul ticareti yoluyla yapılan ihracat ise özellikle 2007 yılının ikinci yarısından bu yana zayıf performans göstermektedir.

İhracat

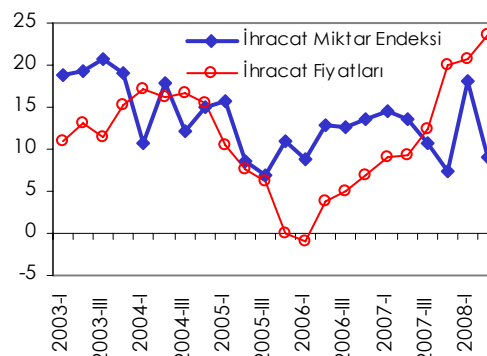
(milyar ABD doları, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK.

İhracat - Miktar ve Birim Değer

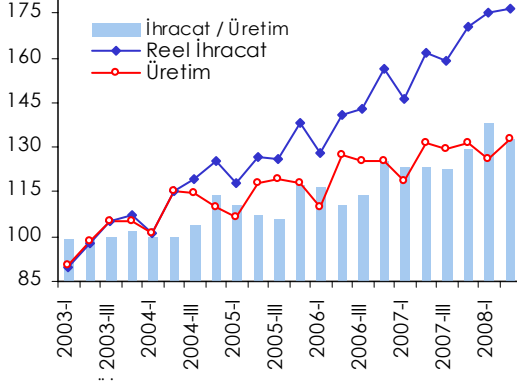
(2003=100, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK.

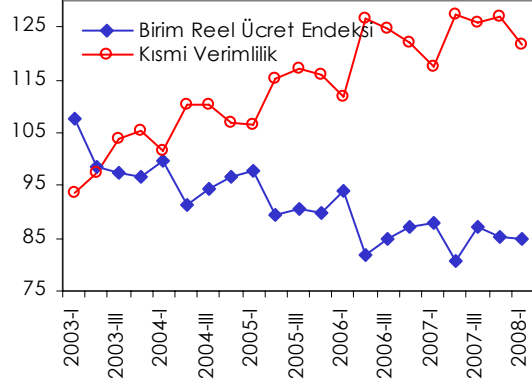
10. 2002 yılından itibaren yatırım harcamalarının da desteklediği verimlilik artışları reel birim iş gücü maliyetlerinin düşmesine katkıda bulunarak ihracattaki hızlı büyümeyi desteklemiştir.

İmalat Sanayi Üretim ve İhracat
(2003=100)

Kaynak: TÜİK.

Birim Reel Ücret ve Verimlilik Endeksi
(2003=100)

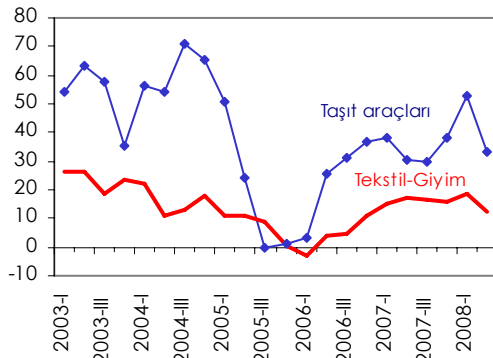
Kaynak: TCMB, TÜİK.

11. Nisan-Haziran döneminde ihracat artışına en yüksek katkı ana metal, motorlu kara taşıtları ve rafine edilmiş petrol ürünleri sektörlerinden gelmiştir. Bahsedilen üç sektörün toplam ihracat içindeki payı yüzde 38,9'a yükselirken, toplam ihracat artışına katkısı 18,4 puan olmuştur. Bunun yanı sıra, makine-teçhizat, metalik olmayan mineraller ile gıda ürünleri ve içecek, ihracat artışına yüksek katkı sağlayan diğer sektörler olmuştur. Ancak, gıda ürünleri ihracat artışının fiyat artışından kaynaklandığı, miktar endeksinin ise bu dönemde gerilediği dikkat çekmektedir.

12. 2006 yılı son çeyreğinden itibaren toparlanma eğiliminde olan tekstil ve giyim sektörü ihracatında son zamanlarda yavaşlama görülmektedir. Özellikle giyim sektörü ihracatı 2007 yılı son çeyreğinden bu yana yıllık bazda reel olarak gerilemektedir. Söz konusu sektörlerin üretimi ve istihdamındaki düşüş eğilimi de devam ederken, giyim sektörü ithalatı hızlı artış göstermektedir. Çin ve Hindistan gibi ülkelerin tekstil ve giyim ihracatında küresel düzeyde pazar paylarını artırması, Türkiye'de söz konusu sektörlerin performansını da derinden etkilemeye devam etmektedir.

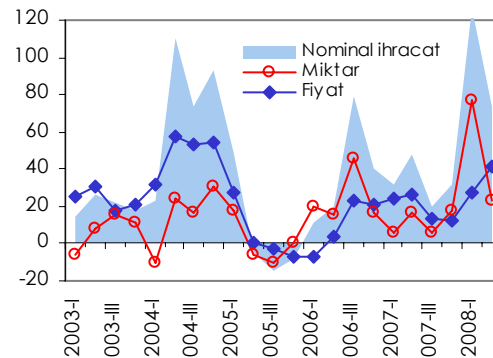
13. İç talebin daralması ve süregelen verimlilik artışlarının yanı sıra yeni model üretimlerinin gerçekleşmesi, motorlu kara taşıtları sektörü ihracatının 2006 yılının ikinci çeyreğinden itibaren yüksek performans göstermesinin ardındaki temel unsurlar olmuştur. Ana metal sanayi ihracatının hızlı büyümesinde ise verimlilik artışları ile küresel düzeyde gerçekleşen fiyat artışları etkili olmuştur. Nisan-Haziran döneminde ana metal sanayi ihracatı miktar olarak yüzde 22,7 ve ihracat fiyatları yüzde 41,3 artmıştır. Böylece, sektörün nominal ihracatı yüzde 73,3 büyümüştür.

M. Kara Taşıtlı ve Tekstil-Giyim İhracatı
(Nominal, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK.

Ana Metal Sanayi İhracatı
(Yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK.

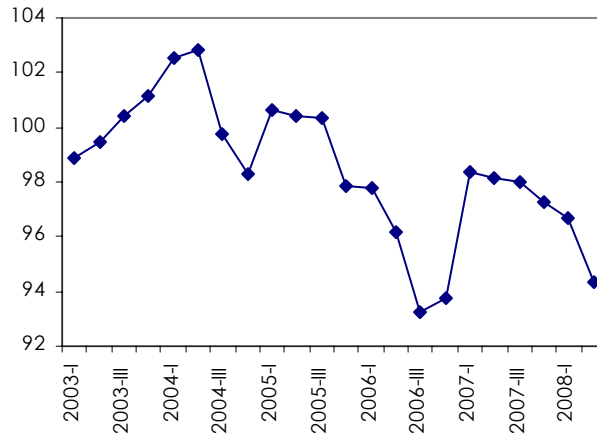
İhracat (milyon ABD doları)

	Nisan-Haziran dönemi itibarıyla									
			Değişim		Katkı		İhracat payı		Endeksler (% artış)	
	2007	2008	%	%	\$	2007	2008	fiyat	miktar	
Toplam	26436	35648	34.8					23.6	9.1	
Sermaye Mali	3405	4984	46.4	6.0	1579	12.9	14.0	16.9	25.3	
Ara Mali	12454	18187	46.0	21.7	5733	47.1	51.0	27.8	14.2	
Tüketim Mali	10468	12366	18.1	7.2	1898	39.6	34.7	20.8	-2.2	
Diğer	109	111	1.6	0.0	2	0.4	0.3	-	-	
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):										
Tarım ve Hayvancılık	688	837	21.8	0.6	150	2.6	2.3	20.4	1.2	
Gıda Ürünleri ve İçecek	1063	1474	38.7	1.6	411	4.0	4.1	44.3	-3.9	
Tekstil Ürünleri	2535	2876	13.5	1.3	341	9.6	8.1	12.2	1.1	
Giyim Eşyası	3012	3027	0.5	0.1	15	11.4	8.5	19.3	-15.7	
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	1154	2049	77.6	3.4	895	4.4	5.7	60.1	10.9	
Kimyasal Madde ve Ürünler	1018	1375	35.0	1.3	357	3.9	3.9	18.8	13.6	
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	977	1262	29.2	1.1	285	3.7	3.5	17.3	10.0	
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	853	1347	57.9	1.9	494	3.2	3.8	20.7	29.8	
Ana Metal Sanayi	3372	5844	73.3	9.3	2471	12.8	16.4	41.3	22.7	
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	1059	1557	47.0	1.9	498	4.0	4.4	21.1	21.3	
Makine ve Teçhizat	2052	2748	33.9	2.6	695	7.8	7.7	17.5	14.5	
Elektrikli Makina ve Cihazlar	1005	1328	32.2	1.2	323	3.8	3.7	18.0	11.9	
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	553	558	0.9	0.0	5	2.1	1.6	17.7	-14.3	
Motörlü Kara Taşıtı ve Römorklar	4488	5985	33.4	5.7	1497	17.0	16.8	14.3	16.8	
Diğer Ulaşım Araçları	586	873	48.8	1.1	286	2.2	2.4	-	-	

Kaynak: TÜİK.

14. Küresel düzeyde gözlenen temel girdi fiyat artışlarına paralel olarak gerek ihracat gerekse ithalat fiyatlarında Nisan-Haziran döneminde yüksek oranlı artışlar gözlenmiştir. Söz konusu dönemde ithalat fiyatlarının yüzde 28,5, ihracat fiyatlarının ise yüzde 23,6 artması sonucu dış ticaret hadlerinde ithalat lehine gelişim bu dönemde de sürmüştür.

Dış Ticaret Hadleri (2003=100)

Kaynak: TÜİK.

15. 2008 yılının ikinci çeyreğinde küresel gıda fiyatlarında gözlenen artış ihracat fiyatlarına da yansımış, tarım ve hayvancılık ile gıda ürünleri ve içecek sektörü ihracat fiyatları yüksek oranda artışlar göstermiştir. Bunun yanı sıra ana metal, metal eşya sanayi, metalik olmayan mineraller, makine ve teçhizat, elektrikli makine ve cihaz ile giyim eşyası sektörleri ihracat fiyatlarında da yüksek oranlı artışlar görülmüştür. Ayrıca, enerji fiyatlarının bu dönemde rekor seviyelere ulaşması sonucu, rafine edilmiş petrol ile kok kömürü ihracat fiyatları yıllık bazda yüzde 60,1 oranında artmıştır.

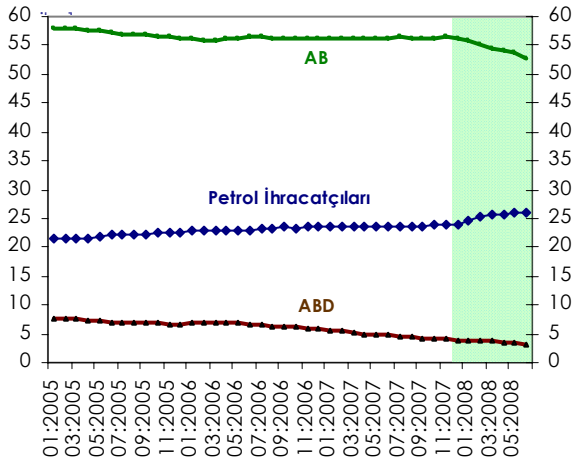
16. 2007 yılının ikinci yarısında yavaşlayan ihracat miktar endeksindeki artış, 2008 yılının ilk çeyreğinde, özellikle ana metal ve motorlu kara taşıtları öncülüğünde yeniden hızlanmış ve reel ihracat ortalama yüzde 18,1 artmıştır. Miktar endeksi büyüme oranları yılın ikinci çeyreğinde genel olarak gerilemiş, toplam ihracat miktar endeksi bu dönemde yüzde 9,1 artmıştır. Kalem bazında incelendiğinde, en belirgin düşüş ana metal sektöründe olmuştur. Bu gelişmede yılın ilk çeyreğindeki altın ihracatının etkili olduğu, sektör ihracat miktarında ikinci çeyrekteki yüzde 22,7'lik artışın halen kayda değer bir oran olduğu düşünülmektedir. Yılın ilk çeyreğinde yüzde 34,6 olan motorlu kara taşıtları miktar endeksi artışı da yılın ikinci çeyreğinde yüzde 16,8 olmuştur. Miktar endeksi artışı yılın ilk çeyreğine kıyasla belirgin olarak gerileyen diğer başlıca sektörler giyim, rafine petrol ürünleri ve mobilya olmuştur.

17. En büyük ticaret ortağımız AB'ye olan coğrafi yakınlık ve euronun ABD doları karşısında değer kazanması ihracat artışlarına önemli katkı sağlamıştır. Küresel düzeyde ortaya çıkan ekonomik yavaşlamanın söz konusu ülkelerin ithalat talebini sınırlaması bu ülkelere yapılan ihracatı olumsuz etkilemiştir. Benzer şekilde, ABD'ye yapılan ihracatın da payı gerilemiştir. Buna karşın petrol ihracatçısı ülkeler ile AB dışı Avrupa ülkeleri ile Doğu Asya ülkelerinin payının arttığı gözlenmiştir. Ülke dağılımındaki söz konusu gelişme, küresel düzeyde yavaşlama beklenen bir dönemde ihracat performansının devamı açısından önem arz etmektedir. Nitekim, yeni pazarların ağırlığının artması nedeniyle, toplam ihracatın, bir miktar yavaşlamakla birlikte, önümüzdeki dönemde yüksek performansını sürdürmesi beklenmektedir. Ülke bazında incelendiğinde, Nisan-Haziran döneminde Türkiye ihracatı içindeki payı en fazla artan ülkeler Birleşik Arap Emirlikleri, Rusya, Katar ve S. Arabistan olmuştur.

18. İhracatın döviz kompozisyonu incelendiğinde, ülke gruplarındaki gelişmelere paralel olarak, Nisan-Haziran döneminde ABD doları yüksek payını korumuş, euronun payında ise İngiliz poundu aleyhine bir miktar artış gözlenmiştir. Diğer taraftan, parite hareketleri de ihracat ve ithalatın nominal değerine önemli etkide bulunmuştur. Euro-dolar paritesinin 2007 yılı Aralık ayında sabit tutulmasıyla yapılan hesaplama göre, euro-dolar parite değişimi 2008 yılının ikinci üç aylık döneminde ihracatın ve ithalatın ABD doları değerini sırasıyla 1,1 ve 1,2 milyar ABD doları artırmıştır. Böylece, parite gelişmeleri söz konusu dönemde dış ticaret açığını 0,1 milyar ABD doları genişletici etkide bulunmuştur. Yüksek parite etkisinde, 2007 yılı Aralık ayında ortalama 1,46 olan ve Nisan-Haziran döneminde ortalama 1,56'ya yükselen euro/dolar paritesi başta olmak üzere, diğer para birimlerinin ABD dolarına karşı genel olarak değer kazanmış olması etkili olmuştur.

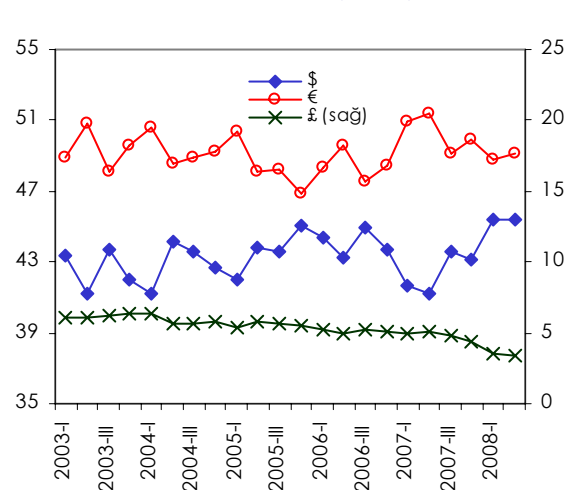
İhracatta Seçilmiş Ülke Payları

(toplam ihracattaki pay, yıllıklandırılmış)

Kaynak: TÜİK.

İhracatta Döviz Kompozisyonu (% pay)

Kaynak: TÜİK.

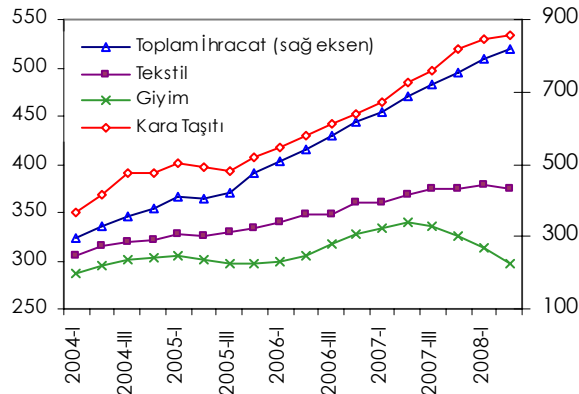
İhracat – Ülke Dağılımı (milyon ABD doları)

	Nisan-Haziran						
	2007		2008		% Değişim	Katkı	
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		%	\$
Toplam	26436	..	35644	..	34,8
Avrupa Birliği Ülkeleri (27)	15026	56,8	17899	50,2	19,1	10,9	2872
Diğer Ülkeler	10656	40,3	16891	47,4	58,5	23,6	6234
Diğer Avrupa	2587	9,8	3885	10,9	50,2	4,9	1298
Doğu Asya	1289	4,9	1932	5,4	49,9	2,4	643
Diğer	9368	35,4	11073	31,1	18,2	6,5	1706
Türkiye Serbest Bölgeleri	753	2,8	855	2,4	13,5	0,4	101
Seçilmiş Ülkeler ve Ülke Grupları:							
OECD	16.389	62,0	19.026	53,4	16,1	10,0	2637
Almanya	2.904	11,0	3.518	9,9	21,1	2,3	614
İngiltere	2.080	7,9	2.279	6,4	9,6	0,8	199
İtalya	1.902	7,2	2.398	6,7	26,1	1,9	496
Fransa	1.484	5,6	1.867	5,2	25,8	1,4	383
İspanya	1.233	4,7	1.217	3,4	-1,3	-0,1	-16
ABD	1.139	4,3	987	2,8	-13,3	-0,6	-152
Hollanda	732	2,8	839	2,4	14,5	0,4	106
Yunanistan	583	2,2	704	2,0	20,8	0,5	121
Diğer OECD	4.915	18,6	5.218	14,6	6,2	1,1	303
Orta Doğu Ülkeleri	3.470	13,1	6.887	19,3	98,4	12,9	3416
BAE	696	2,6	2.379	6,7	242,0	6,4	1683
Irak	661	2,5	861	2,4	30,2	0,8	200
S.Arabistan	326	1,2	611	1,7	87,7	1,1	286
Katar	139	0,5	428	1,2	208,7	1,1	289
İran	299	1,1	521	1,5	74,1	0,8	222
Rusya	1.181	4,5	1.868	5,2	58,1	2,6	686
Romanya	922	3,5	1.123	3,2	21,8	0,8	201
Bulgaristan	524	2,0	634	1,8	21,0	0,4	110
Çin	263	1,0	458	1,3	73,8	0,7	194

Kaynak: TÜİK.

19. Mevsimsellikten arındırılmış veriler de, ihracattaki güçlü performansı desteklemektedir. 2008 yılının ikinci çeyreğinde, mevsimsellikten arındırılmış reel ihracat bir önceki çeyreğe göre yüzde 2,2 artış göstermiştir. Bu dönemde, mevsimsellikten arındırılmış verilere göre, ihracatın öncü sektörlerinden motorlu kara taşıtları reel ihracatı bir önceki döneme göre yüzde 0,9 artmış, tekstil sektörü ihracatı yüzde 0,8, giyim sektörü ihracatı ise yüzde 5,3 gerilemiştir.

Mevsimsellikten Arındırılmış İhracat ve Seçilmiş Alt Sektörler (2003=100)

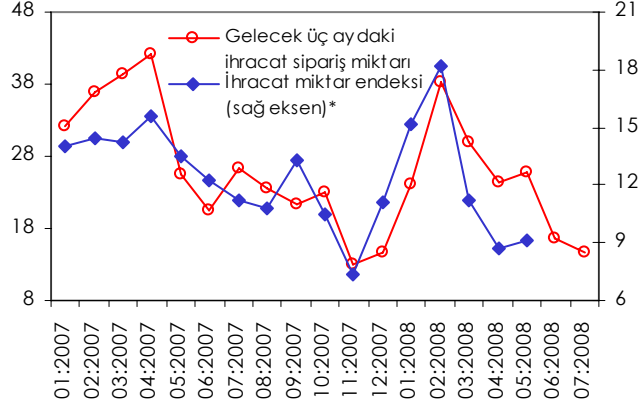

Kaynak: TCMB.

20. TCMB İktisadi Yönelim Anketi (İYA)'nde yer alan ve Temmuz ayında bir miktar gerileyen gelecek üç aydaki sipariş miktarı beklentisi", reel ihracatın yılın üçüncü çeyreğinde yavaşlamakla birlikte artmaya devam edeceğine işaret etmektedir.

İhracat Beklentileri- Gelecek 3 ay

(artış-azalış)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

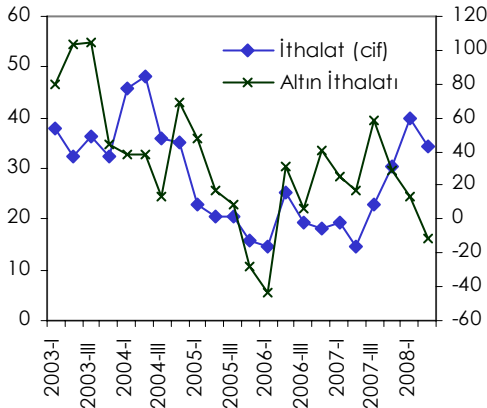
* 3-aylık hareketli ortalamanın yıllık % artışı. İhracat miktar endeksi grafiği bir ay geriye kaydırılmıştır.

Mal İthalatı

21. 2008 yılı Nisan-Haziran döneminde nominal ithalat artışını büyük oranda fiyat artışı belirlemiştir. Nitekim, bu dönemde ABD doları cinsinden ithalat yüzde 34,5 artarken, ithalat fiyatları yüzde 28,5 artmış, miktar artışı ise yüzde 4,5 düzeyinde gerçekleşmiştir.

İthalat

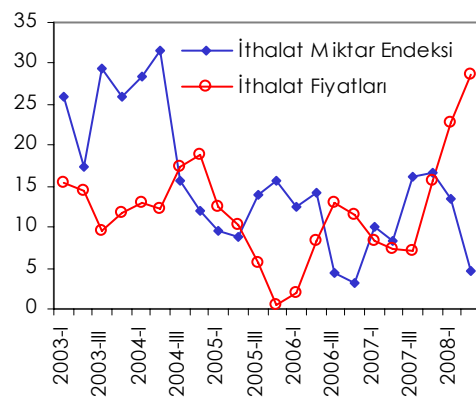
(milyar ABD doları, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

İthalat - Miktar ve Birim Değer

(2003=100, yıllık yüzde değişim)

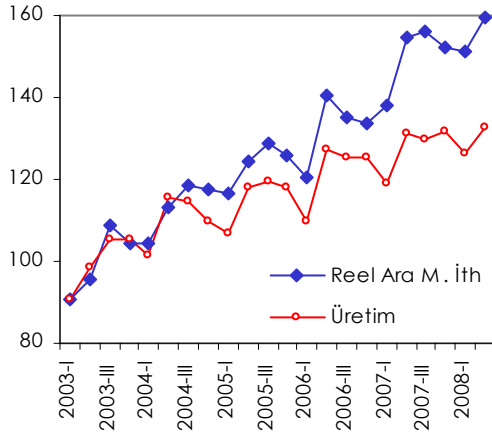

Kaynak: TÜİK.

22. Nisan-Haziran döneminde ara malı ithalatı, yüksek payı nedeniyle ithalat artışının temel belirleyicisi olmuştur. Bunun yanı sıra, aynı dönemde petrol fiyatlarının rekor seviyelere yükselmesi enerji ithalatını hızlandırmış ve ara malı ithalatına yüksek katkı sağlamıştır.

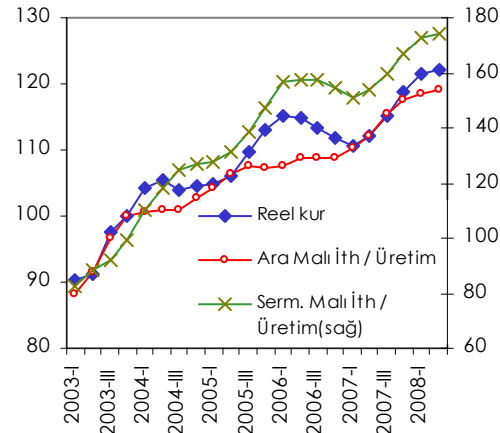
23. Diğer taraftan, ara malı ve sermaye malı reel ithalatında bu dönemde kayda değer bir yavaşlama olmuştur. Yılın ilk çeyreğinde sırasıyla yüzde 9,7 ve yüzde 23,7 olan yıllık ara ve sermaye malı reel ithalat artışı, yılın ikinci çeyreğinde sırasıyla yüzde 3,2 ve yüzde 4,2'ye gerilemiştir. Buna karşın, tüketim malı reel ithalatı aynı dönemde yüzde 17,7 artarak, geçen yılın üçüncü çeyreğinden bu yana olan yüksek oranlı artışını sürdürmüştür.

**İmalat Sanayi Üretimi ve
Ara Mali İthalatı (2003=100)**

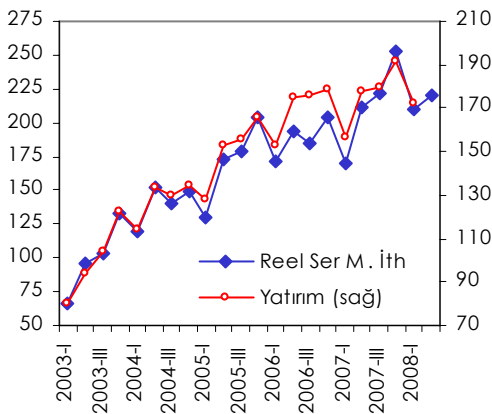
Kaynak: TÜİK.

**Ara ve Serm. M. İth./ İmalat San. Üre.
oranı ve Reel Kur (ÜFE) (12-aylık ort.)**

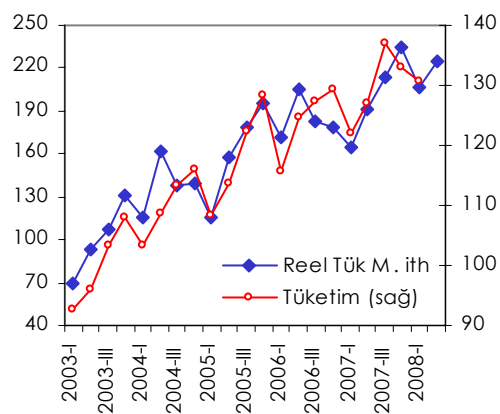
Kaynak: TCMB, TÜİK.

**Yatırım Harcamaları ve
Serm.Mali İthalatı (2003=100)**

Kaynak: TÜİK.

**Tüketim Harcamaları ve
Tük. Mali İthalatı (2003=100)**

Kaynak: TÜİK.

24. Kalem bazında incelendiğinde, yılın ilk çeyreğinde ithalat artışına en yüksek katkının fiyat artışlarına bağlı olarak ham petrol ve doğalgaz ile rafine edilmiş petrol ürünlerinden geldiği gözlenmektedir. Fiyat artışlarının yüksek olduğu diğer bir sektör olan ana metal sanayi sektörü ile bu sektöre girdi sağlayan "atık ve hurdalar" da toplam ithalat artışına önemli katkı sağlamıştır. İthalat artışına görece olarak yüksek katkı sağlayan diğer kalemler; kimyasal madde ve ürünler, motorlu kara taşıtları ile tarım ve hayvancılık sektörleri olmuştur.

25. 2007 yılı ortalarından itibaren kur ve iç talepteki gelişmeler ile düşük baz etkisinin katkılarıyla artışa geçen binek otomobil ithalatı 2008 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 31,9 artış göstermiştir. Söz konusu artışın 12,2 puanı miktar artışından, 19,7 puanı fiyat artışından kaynaklanmıştır. Diğer taraftan, dayanıklı, yarı dayanıklı ve dayanıksız tüketim malı ithalatında 2007 yılı ikinci çeyreğinden bu yana yükseliş eğilimi sürmektedir.

26. Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri ithalatı, 2007 yılının son çeyreğinden itibaren toparlanmaya başlamış ve Nisan-Haziran döneminde, düşük bazın da katkısıyla, yüzde 63 büyümeye sergilemiştir. Motorlu kara taşıtları ihracatındaki yüksek performansla paralel olarak taşıt araçlarının aksam ve parçaları ithalatı ise aynı dönemde yüzde 28 artış göstermiştir. Söz konusu artış büyük ölçüde miktar kaynaklı olmuştur.

İthalat

(milyon ABD doları)

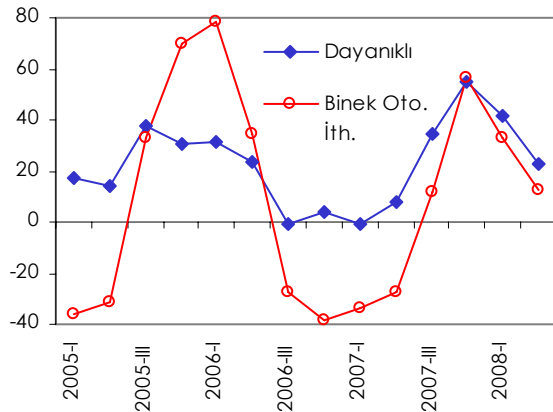
Nisan-Haziran dönemi itibarıyla

	2007	2008	Değişim		Katkı	İthalat payı		Endeksler (% artış)		
			%	%		\$	2007	2008	fiyat	miktar
Toplam	42120	56653	34.5					28.5	4.5	
Sermaye Malı	6558	7332	11.8	1.8	774	15.6	12.9	7.3	4.2	
Ara Malı	30950	43283	39.8	29.3	12333	73.5	76.4	35.5	3.2	
Tüketim Malı	4370	5894	34.9	3.6	1523	10.4	10.4	14.6	17.7	
Diğer	242	144	-40.6	-0.2	-98	0.6	0.3	-	-	
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):										
Tarım ve Hayvancılık	1286	1983	54.2	1.7	697	3.1	3.5	44.1	7.0	
Madencilik ve Taşocakçılığı	5859	9512	62.3	8.7	3652	13.9	16.8	64.2	-1.3	
Hampetrol ve Doğalgaz	4978	8406	68.8	8.1	3427	11.8	14.8	66.1	1.6	
Gıda ve İçecek	680	1008	48.1	0.8	327	1.6	1.8	39.6	6.1	
Tekstil Ürünleri	1359	1355	-0.3	0.0	-4	3.2	2.4	8.2	-7.9	
Kağıt ürünleri	720	801	11.3	0.2	81	1.7	1.4	13.4	-1.9	
Rafine edilmiş petrol, Kok köm.	2110	4197	98.9	5.0	2086	5.0	7.4	64.0	21.3	
Kimyasal Madde ve Ürünler	6069	7501	23.6	3.4	1432	14.4	13.2	19.5	3.2	
Plastik ve Kautçuk ürünleri	791	982	24.1	0.5	191	1.9	1.7	15.6	7.4	
Ana Metal Sanayi	5942	7454	25.5	3.6	1512	14.1	13.2	28.7	-2.5	
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	704	998	41.8	0.7	294	1.7	1.8	16.2	21.8	
Makine ve Teçhizat	4469	4845	8.4	0.9	376	10.6	8.6	14.1	-5.2	
Büro, Muhasebe ve Bilgi İşleme Mak.	641	655	2.2	0.0	14	1.5	1.2	2.9	-0.6	
Elektrikli Makina ve Cihazlar	1510	1941	28.6	1.0	431	3.6	3.4	11.0	15.8	
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	1391	1341	-3.6	-0.1	-49	3.3	2.4	1.1	-4.6	
Tıbbi ve Optik aletler	839	1065	26.9	0.5	226	2.0	1.9	3.4	22.5	
Motörlü Kara Taşıtı ve Römorklar	3627	4698	29.5	2.5	1070	8.6	8.3	12.2	15.4	
Diğer Ulaşım Araçları	411	691	68.1	0.7	280	1.0	1.2	-	-	
Atık ve hurdalar (toptan ve perakende)	1682	3317	97.2	3.9	1635	4.0	5.9	64.7	19.7	

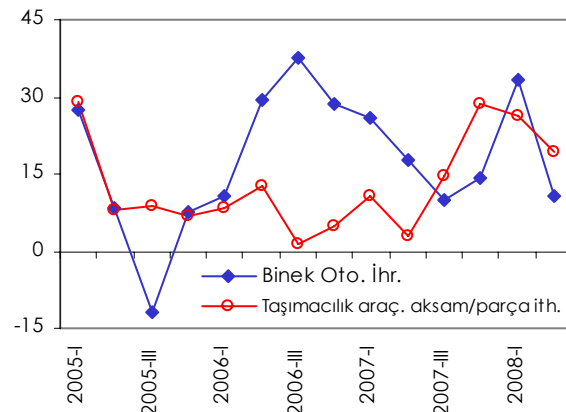
Kaynak: TÜİK.

Dayanıklı Tük. M. ve Binek Oto. İth.

(2003=100, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK.

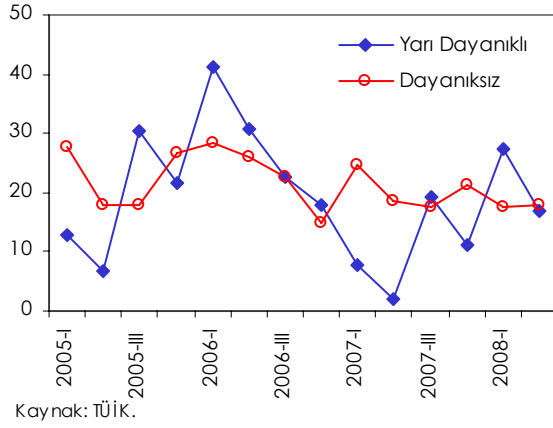
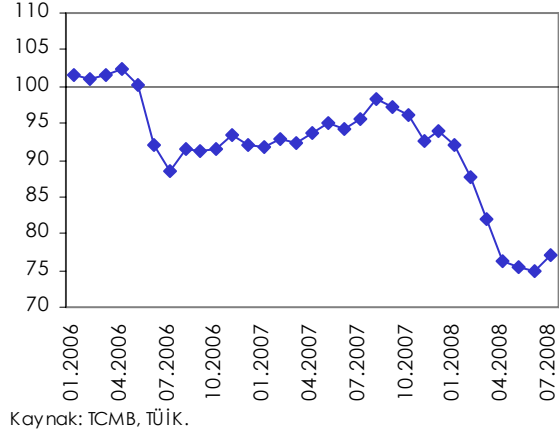
Taşıt Araçları Aksam/Parça İthalatı ve**Binek Oto. İhracatı** (2003=100, yıllık % değ.)

Kaynak: TÜİK.

27. TCMB/TÜİK tarafından yayımlanan tüketici güven endeksi, özel tüketimde 2007 yılının son çeyreğinden itibaren gerileme eğilimi göstermektedir. Endeks, 2008 yılının Temmuz ayında sınırlı oranda artış göstermiş ve halen 100 seviyesinin oldukça altında bulunmaktadır. Bu durum tüketim malı ithalatındaki hızlı artışın iç talepteki canlanmadan ziyade görece fiyat gelişmelerinden ve mevsimsellikten etkilenmiş olabileceğini ima etmektedir (bkz paragraf 34).

Yarı Dayanıklı ve Dayanıklı

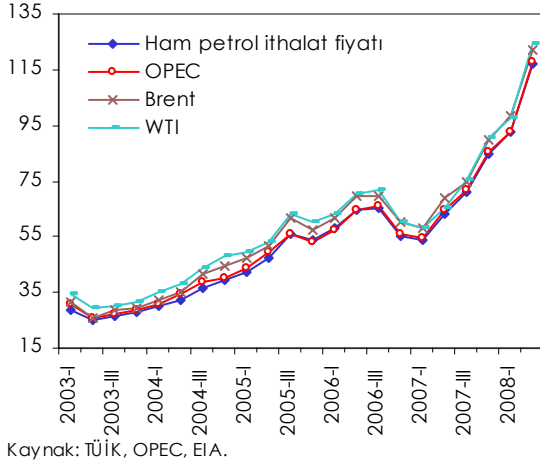
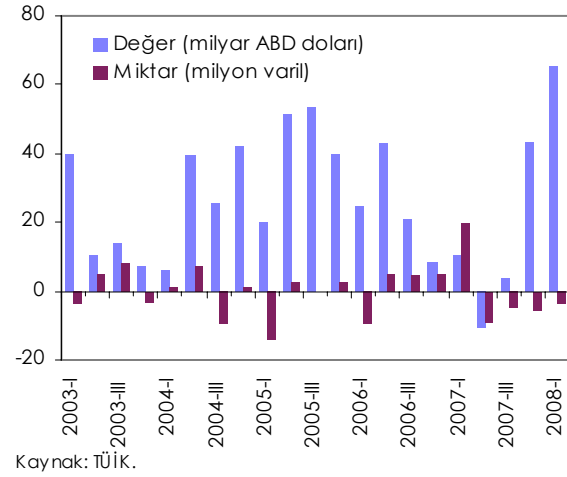
Tüketim Malı İth. (2003=100, yıllık % değ.)

Tüketici Güven Endeksi (TCMB-TÜİK)

28. 2007 yılı başından itibaren artış eğiliminde olan uluslararası ham petrol fiyatları, OPEC'in üretim miktarlarını artırmayacağını açıklaması üzerine arz sıkıntıları yaşanacağı beklentisi ve ABD dolarındaki değer kayıpları nedeniyle 2008 yılı ilk çeyreğinde tarihi yüksek seviyelere yükselmiştir. Söz konusu eğilim yılın ikinci çeyreğinde de sürmüştür. Bu gelişmeler neticesinde, bu dönemde enerji ithalatı yüzde 72,4 artarak toplam ithalat artışına 13,3 puan katkı yapmıştır. Ham petrol fiyatları artmaya devam ederek Temmuz ayında tarihi en yüksek düzeylerine ulaşmıştır. Temmuz ayının ikinci yarısından itibaren ise ham petrol fiyatları hızla gerileyerek Nisan ayı sonundaki düzeyinde gerçekleşmiştir.

Ham Petrol Fiyatları

(varil başına ABD doları, ortalama)

Ham Petrol İthalatı

29. Nisan-Haziran döneminde, ana metal ile ham petrol ve doğalgazın yanı sıra, ithalat fiyatları yüksek artış gösteren diğer sektörler tarım-hayvancılık, gıda ürünleri ve içecek, kimyasal madde ve ürünler ile metal eşya sanayi olmuştur.

30. Miktar endeksleri açısından ise, 2007 yılının ikinci yarısında reel ihracat artışı üzerinde gerçekleşen reel ithalat artışları 2008 yılının ilk iki çeyreğinde tersine dönmüştür. Söz konusu eğilimde, yılın ilk çeyreğinde ihracattaki güçlü performans, ikinci çeyreğinde ise daha ziyade ithalattaki yavaşlama etkili olmuştur.

31. Alt kalemler itibarıyla, rafine edilmiş petrol ürünleri, tıbbi ve optik aletler, metal eşya, atık ve hurdalar, elektrikli makine ve cihazlar ile motorlu kara taşıtları, reel ithalatın yüksek artış gösterdiği sektörlerdir.

32. 2007 yılından itibaren AB, İngiltere, İsviçre ve G. Kore'den yapılan ithalatın payında gerileme gözlenirken, başta Rusya olmak üzere, Orta Doğu ülkeleri ve Kazakistan'dan yapılan ithalatın payında artış gözlenmektedir. Bu gelişmede, petrol fiyatlarındaki yükselişe bağlı olarak söz konusu ülkelerden yapılan enerji ithalatının hızla artması etkili olmuştur. Ayrıca, ABD'den yapılan ithalatın payında da kayda değer bir artış görülmüştür.

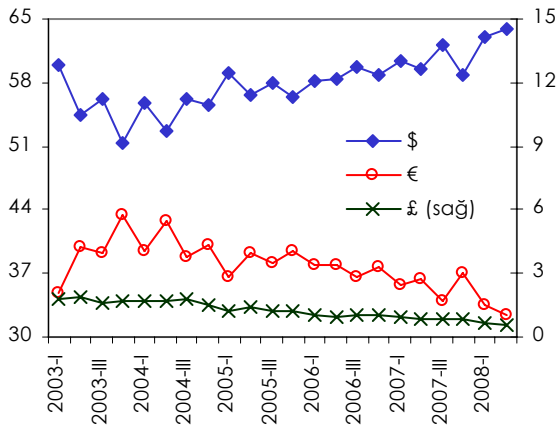
İthalat – Ülke Dağılımı
(milyon ABD doları)

	2007		2008		% Değişim	Nisan-Haziran	
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		Katkı	
						%	\$
Toplam	42120	..	56653	..	34,5		
Avrupa Birliği Ülkeleri (27)	17353	41,2	21698	38,3	25,0	10,3	4345
Diğer Ülkeler	24438	58,0	34609	61,1	41,6	24,1	10171
Diğer Avrupa	8352	19,8	12463	22,0	49,2	9,8	4111
Asya	8176	19,4	10160	17,9	24,3	4,7	1984
Diğer	7910	18,8	11987	21,2	51,5	9,7	4076
Türkiye Serbest Bölgeleri	330	0,8	346	0,6	4,9	0,0	16
Seçilmiş Ülkeler ve Ülke Grupları							
OECD	23.367	55,5	29.031	51,2	24,2	13,4	5664
Almanya	4.374	10,4	5.286	9,3	20,8	2,2	911
İtalya	2.587	6,1	3.232	5,7	24,9	1,5	645
A.B.D.	2.009	4,8	2.963	5,2	47,5	2,3	954
Fransa	1.902	4,5	2.607	4,6	37,0	1,7	704
İngiltere	1.437	3,4	1.574	2,8	9,5	0,3	136
İsviçre	1.479	3,5	1.478	2,6	0,0	0,0	-1
İspanya	1.093	2,6	1.324	2,3	21,1	0,5	230
Japonya	919	2,2	1.160	2,0	26,3	0,6	241
G. Kore	1.093	2,6	1.021	1,8	-6,6	-0,2	-72
Belçika	774	1,8	931	1,6	20,3	0,4	157
Hollanda	731	1,7	840	1,5	15,0	0,3	110
Polonya	380	0,9	575	1,0	51,2	0,5	195
İsveç	461	1,1	561	1,0	21,6	0,2	99
Diğer OECD	4.127	9,8	5.480	9,7	32,8	3,2	1353
Orta Doğu Ülkeleri	3.081	7,3	5.224	9,2	69,6	5,1	2143
İrak	49	0,1	454	0,8	832,7	1,0	405
İran	1.771	4,2	2.351	4,1	32,7	1,4	580
S. Arabistan	577	1,4	985	1,7	70,8	1,0	408
Rusya	5.532	13,1	8.925	15,8	61,3	8,1	3393
Çin	3.111	7,4	3.942	7,0	26,7	2,0	831
Ukrayna	1.126	2,7	1.717	3,0	52,6	1,4	592
Romanya	788	1,9	1.236	2,2	57,0	1,1	449
Hindistan	584	1,4	643	1,1	10,1	0,1	59
Kazakistan	255	0,6	858	1,5	236,0	1,4	603
Cezayir	383	0,9	792	1,4	107,1	1,0	410

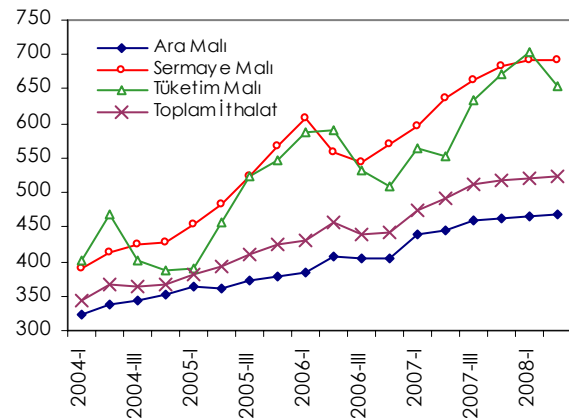
Kaynak: TÜİK.

33. AB'den yapılan ithalatın payındaki gerilemeyle birlikte, 2008 yılının ilk çeyreğinde euro cinsinden yapılan ithalatın payı da geçen yılın aynı dönemine göre gerilemiş, ABD doları cinsinden ithalatın payı artmıştır. İngiliz sterlini cinsinden ithalatın payı ise 1990'lı yılların ikinci yarısından bu yana istikrarlı bir şekilde gerilemeye devam etmektedir.

34. Mevsimsellikten arındırılmış verilere göre, Nisan-Haziran döneminde reel ithalat sınırlı bir artış (yüzde 0,6) sergilemiştir. Söz konusu dönemde ara malı ithalatı yüzde 1,1 ve sermaye malı ithalatı yüzde 0,3 artarken, tüketim malı ithalatının yüzde 7 gerilemiş olması, tüketim malı ithalatında nominal ve mevsimsellikten arındırılmamış reel verilerde görülen yüksek oranlı artışın mevsimsel unsurlar ve baz etkisinden kaynaklandığına işaret etmektedir.

İthalatta Döviz Kompozisyonu (% pay)

Kaynak: TÜİK.

Mevsimsellikten Arındırılmış İthalat ve Seçilmiş Alt Sektörler (2003=100)

Kaynak: TCMB.

Hizmetler Hesabı

35. Turizm gelirleri 2007 yılındaki artış eğilimini 2008 yılının ilk yarısında da sürdürmüş ve geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 26,8 artmıştır. Söz konusu dönemde ülkemizden çıkış yapan ziyaretçi sayısının yüzde 17,2 arttığı, son yıllarda gerileyen ortalama harcamaların ise yüzde 8,2 artarak turizm gelirlerine katkıda bulunduğu gözlenmiştir. Turizm giderlerinin de aynı dönemde yüzde 15 artması sonucu "net" turizm gelirindeki artış yüzde 31,1 olmuştur.

Turizm İstatistikleri

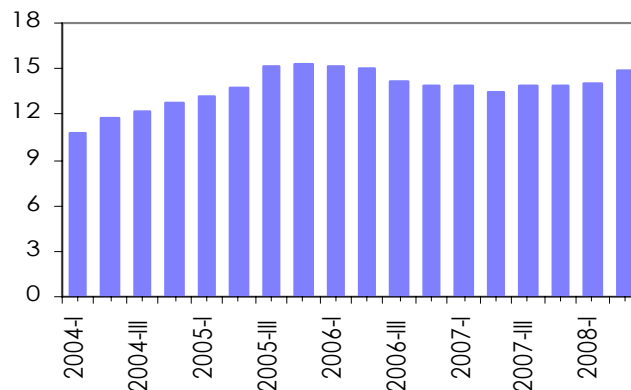
	2007				2007	2008	
	I	II	III	IV		I	II
Turizm Gelirleri (milyon ABD doları)	2163	3727	8732	3865	18487	2776	4693
Çıkış yapan yabancı ziyaretçiler (bin kişi)	2552	5777	9941	4746	23017	3000	6824
Çıkış yapan vatandaş ziyaretçiler (bin kişi)	640	710	1930	918	4198	726	798
Turizm Giderleri (milyon ABD doları)	671	903	809	876	3260	805	1007
Giriş yapan vatandaş ziyaretçiler (bin kişi)	1174	1356	1137	1289	4956	1065	1456

Kaynak: TÜİK, TCMB.

36. Öte yandan, yılın ilk yarısında taşımacılık giderleri ve mal ticareti nedeniyle ödenen komisyon ve benzeri giderleri içeren diğer ticari hizmet giderlerindeki artış hızlanırken, inşaat gelirleri sınırlı düzeyde artmıştır. Böylece, turizm gelirlerinin katkısıyla, hizmetler hesabı fazlası söz konusu dönemde yüzde 26,6 artmıştır.

Hizmetler Hesabı

(12-aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Hizmetler Hesabı
(milyon ABD doları)

	2007				2007	2008	
	I	II	III	IV		I	II
Hizmetler hesabı	1242	2651	7736	2250	13879	1453	3475
Toplam gelir	4151	6329	11798	6478	28756	5.299	7.988
Toplam gider	-2909	-3678	-4062	-4228	-14877	-3.846	-4.513
Taşımacılık	18	31	-7	-381	-339	-196	-128
Gelir	1082	1564	1984	1551	6181	1.388	1.906
Gider	-1064	-1533	-1991	-1932	-6520	-1.584	-2.034
Turizm	1490	2825	7923	2989	15227	1.971	3.686
Gelir	2162	3728	8732	3865	18487	2.776	4.693
Gider	-672	-903	-809	-876	-3260	-805	-1.007
İnşaat hizm.	190	228	139	202	759	231	237
Gelir	190	228	139	202	759	231	237
Gider	0	0	0	0	0	0	0
Finansal hizm.	-79	-41	-26	-82	-228	-31	-43
Gelir	73	88	114	120	395	180	235
Gider	-152	-129	-140	-202	-623	-211	-278
Diğer Hizmetler	-377	-392	-293	-478	-1540	-522	-277
Gelir	644	721	829	740	2934	724	917
Gider	-1021	-1113	-1122	-1218	-4474	-1246	-1194

Kaynak: TCMB.

Gelir Hesabı

37. 2008 yılının ilk yarısında, özel sektörün uzun vadeli borçlanmasına paralel olarak faiz ödemeleri, son yıllarda yüksek seyreden doğrudan yatırım girişlerine bağlı olarak ise yurt dışına kâr transferleri artış göstermiştir. Portföy yatırım gelirinin aynı dönemde artması söz konusu giderleri telafi edememiş ve böylece, gelir hesabı açığı geçen yılın aynı dönemine göre genişlemiştir.

Gelir Hesabı
(milyon ABD doları)

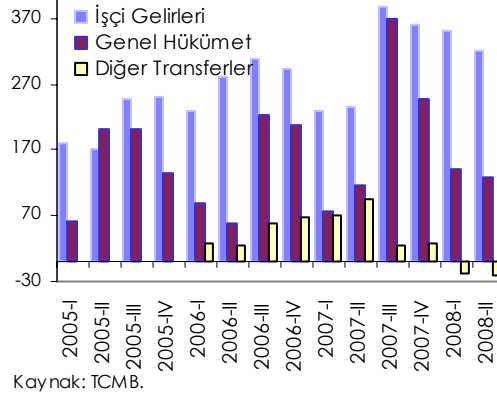
	2007				2007	2008	
	I	II	III	IV		I	II
Gelir Hesabı	-1968	-1648	-1856	-1671	-7143	-1902	-2482
Ücret Ödemeleri (net)	-29	-28	-25	-24	-106	-27	-26
Yatırım Geliri (net)	-1939	-1620	-1831	-1647	-7037	-1875	-2456
Toplam gelir	1644	1371	1644	1725	6384	2159	1511
Toplam gider	-3583	-2991	-3475	-3372	-13421	-4034	-3967
Doğrudan Yatırımlar	-373	-658	-458	-596	-2085	-513	-1257
Gelir	22	52	22	12	108	70	42
Gider	-395	-710	-480	-608	-2193	-583	-1299
Portföy Yatırımları	-566	372	-74	651	383	33	321
Gelir	1084	794	1065	1175	4118	1522	922
Gider	-1650	-422	-1139	-524	-3735	-1489	-601
Diğer Yatırımlar	-1000	-1334	-1299	-1702	-5335	-1395	-1520
Faiz geliri	538	525	557	538	2158	567	547
Faiz gideri	-1538	-1859	-1856	-2240	-7493	-1962	-2067
Uzun vade	-1362	-1717	-1654	-2066	-6799	-1805	-1919
Merkez Bankası	-123	-91	-230	-119	-563	-115	-94
Genel Hükümet	-394	-503	-319	-504	-1720	-360	-410
Bankalar	-216	-299	-321	-410	-1246	-376	-239
Diğer Sektör	-629	-824	-784	-1033	-3270	-954	-1176
Kısa vade	-176	-142	-202	-174	-694	-157	-148

Kaynak: TCMB.

Cari Transferler

38. Yılın ilk yarısında cari transferler yüzde 9,8 artış göstermiştir. Bu dönemde Genel Hükümet transferleri yüzde 38,7, işçi gelirleri yüzde 45,9 artarken, yurt dışında yerleşik kişilerle gerçekleştirilen diğer sigorta ve reasürans işlemlerini kapsayan diğer transferler açık vermiştir.

Cari transferler
(milyon ABD doları)

III. SERMAYE HAREKETLERİ

39. 2008 yılının ilk yarısında, cari işlemler ile net hata ve noksan kalemlerinin toplamından oluşan dış finansman ihtiyacı 31,2 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Rezerv değişimleri ve IMF kredileri hariç tutulduğunda, bu dönemdeki net sermaye girişi 35,1 milyar ABD doları olmuştur. Finansman yapısında doğrudan yatırımlar ve özel sektörün kullandığı uzun vadeli krediler belirleyici olmuştur.

40. Bu gelişmelere bağlı olarak aynı dönemde, resmi rezervler 0,4 milyar ABD doları, bankaların muhabir mevcutları ise 6,4 milyar ABD doları artmıştır.

41. 2001 yılı krizi sonrasında sağlanan göreceli istikrarla birlikte genellikle pozitif bakiye veren net hata ve noksan kalemi, yılın ikinci çeyreğinde yaşanan siyasi belirsizliğin de bir sonucu olarak yüksek düzeyde negatif bakiye vermiştir.

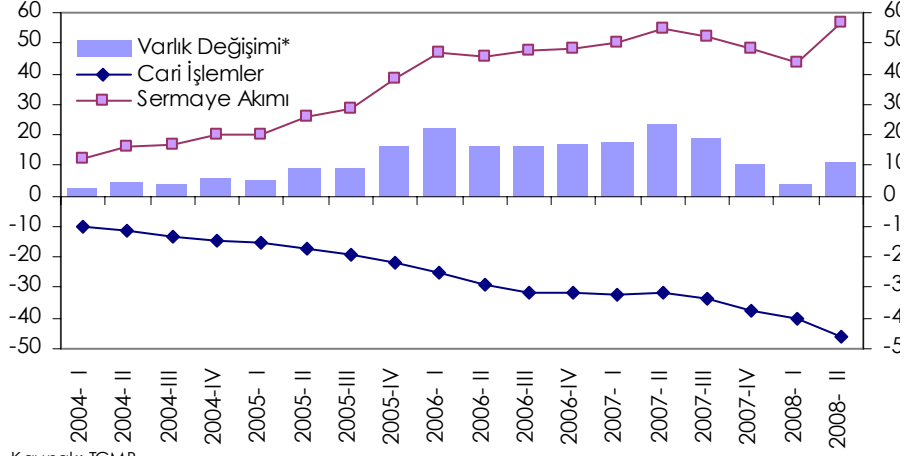
Dış finansman ihtiyacı ve finansman kaynakları (milyar ABD doları)

	2006	2007				2007	2008	
		I	II	III	IV		I	II
1. Cari İşlemler Dengesi	-31,9	-9,3	-10,0	-6,8	-11,6	-37,7	-12,1	-15,3
2. Net Hata Noksan	-0,2	0,9	2,9	-3,6	1,0	1,1	0,9	-4,8
I. Toplam Finansman İhtiyacı (=1+2)	-32,1	-8,3	-7,1	-10,4	-10,6	-36,6	-11,1	-20,1
II. Toplam Finansman (=1+2+3)	32,1	8,3	7,1	10,4	10,6	36,6	11,1	20,1
1. Sermaye Hareketleri (net)	53,0	17,3	14,0	8,9	12,0	52,1	11,3	23,8
Doğrudan Yatırımlar (net)	19,1	8,2	2,7	4,4	4,7	20,1	3,6	2,3
Portföy Yatırımları (net)	7,4	4,5	1,5	-1,9	-3,4	0,7	-1,3	3,0
Genel Hükümetin Tahvil İhracı	3,3	3,4	-1,0	-0,5	-0,9	0,9	-0,9	0,5
Yabancıların Türkiye'de Menkul Kıymet Alımı	8,1	1,8	2,9	-0,1	-2,7	1,9	0,0	2,3
Yerleşiklerin Yurt Dışında Menkul Kıymet Alımı	-4,0	-0,7	-0,4	-1,3	0,3	-2,1	-0,5	0,1
Kredi Kullanımı (IMF kredileri hariç, net)	24,8	8,2	10,7	7,1	9,6	35,6	10,0	15,0
Genel Hükümet	-0,7	0,1	-0,4	0,3	0,1	0,1	-0,5	-0,4
Bankalar	5,8	0,9	3,3	-0,1	1,5	5,6	1,9	1,9
Uzun Vade	9,8	2,1	2,6	1,9	0,6	7,3	1,7	0,8
Kısa Vade	-4,0	-1,3	0,7	-2,0	0,9	-1,7	0,2	1,1
Diğer Sektörler	19,7	7,2	7,8	6,8	8,1	29,9	8,6	13,6
Uzun Vade	18,5	6,5	5,9	5,3	7,8	25,4	7,0	9,8
Kısa Vade	0,5	-0,1	0,6	0,2	-0,5	0,2	0,1	0,7
Ticari Krediler	0,7	0,8	1,3	1,3	0,8	4,2	1,5	3,1
Mevduat	4,6	-3,4	-0,5	-1,0	1,6	-3,3	0,3	3,1
Merkez Bankası	-1,3	-0,3	-0,3	-0,6	-0,4	-1,5	-0,3	-0,3
Bankalar	5,9	-3,2	-0,3	-0,4	2,0	-1,9	0,6	3,4
Diğer	-2,9	-0,2	-0,4	0,3	-0,7	-1,0	-1,4	0,5
2. IMF Kredileri	-4,5	-2,3	0,0	-1,0	-0,7	-4,0	-0,5	3,2
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	-4,5	-2,3	0,0	-1,0	-0,7	-4,0	-0,5	3,2
3. Rezerv Değişimi (- artış)	-16,4	-6,6	-6,9	2,6	-0,6	-11,6	0,4	-6,9
Bankalar Muhabir Mevcudu	-10,3	-0,2	-6,4	3,6	-0,5	-3,5	0,4	-6,6
Resmi Rezervler	-6,1	-6,4	-0,5	-1,0	-0,1	-8,0	-0,1	-0,3

Kaynak: TCMB.

42. Ocak-Nisan döneminde aylık bazda cari açığın altında kalan sermaye girişi, Mayıs ve Haziran aylarında yeniden cari açığın üstünde gerçekleşmiş ve toplam varlık artışına yol açmıştır. Nitekim, Ocak-Nisan döneminde yıllıklandırılmış bazda cari işlemler açığı genişlemeye devam ederken, sermaye girişinde yavaşlama olmuş ve buna bağlı olarak döviz varlıklarındaki artış sınırlı düzeyde gerçekleşmiştir. Mayıs ve Haziran aylarında eğilim tersine dönmüş ve yılın ikinci çeyreğinde varlık artışı gözlenmiştir.

Cari İşlemler Hesabı ve Finansmanı (12-aylık top., milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

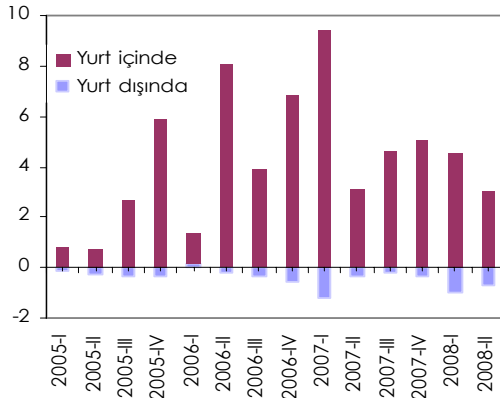
* Varlık değişimi, ödemeler dengesi tablosundan resmi rezervler, bankaların döviz varlıkları ve net hatc ve noksan kalemleri toplamının ters işaretlisi olarak gösterilmiştir.

Doğrudan Yatırımlar

43. 2007 yılında tarihi yüksek seviyelere ulaşan doğrudan yatırım girişleri, 2008 yılının ilk yarısında yavaşlayarak 5,9 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'ye bu dönemde 7,6 milyar ABD doları, Türkiye'de yerleşikler tarafından ise yurt dışında 1,7 milyar ABD doları doğrudan yatırım gerçekleşmiştir. Dış finansman imkânlarının azaldığı bir dönemde, Türkiye'ye doğrudan yatırım girişlerinin devam ediyor olması önemli görülmektedir.

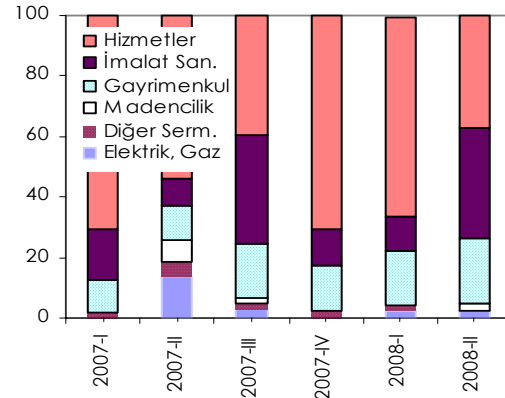
44. Gerek 2007 gerekse 2008 yılının ilk yarısındaki doğrudan yatırımlarda en büyük pay bankacılık sektörünün etkisiyle hizmetler sektörünün olmuştur. Hizmetler sektörü 2008 yılı ilk yarısındaki toplam doğrudan yatırımların yüzde 54,9'unu oluşturmuştur. Diğer taraftan, gıda-tütün, metalik olmayan mineral ürün ile elektrikli ve optik donanım imalatı sektörlerine yapılan doğrudan yatırımlar sayesinde, imalat sanayiine yapılan yatırımlar, gayrimenkul ve diğer sermaye dâhil doğrudan yatırımların yüzde 21,1'ini oluşturmuştur. Yabancıların yurt içinde gayrimenkul alımları da doğrudan yatırımlarda önemli yer tutmaktadır. Bu dönemde gayrimenkul alımları kanalıyla 1,5 milyar ABD doları tutarında doğrudan sermaye girişi gerçekleşmiştir.

Doğrudan yatırımlar (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Yurt İçine Doğrudan yatırımlar (yüzde pay)

Kaynak: TCMB.

45. Borç yaratmayan sermaye kalemi olarak nitelendirilen doğrudan yatırım girişlerindeki muhtemel yavaşlama, cari işlemler açığının finansmanı ve sürdürülebilirliği açısından risk oluşturmaktadır. Son dönemlerde küresel gelişmelerin yarattığı belirsizlik, doğrudan yatırım girişlerinin sürdürülebilirliği kaygılarını artırmıştır. Greenfield olarak tabir edilen sıfırdan yatırımların toplam doğrudan yatırımlar içindeki payının halen çok düşük düzeyde olması, söz konusu kaygıları artırmaktadır. Bu noktada, yapısal reform sürecine devam edilmesi istihdam yaratacak yeni yatırımları çekmek açısından önem kazanmaktadır.

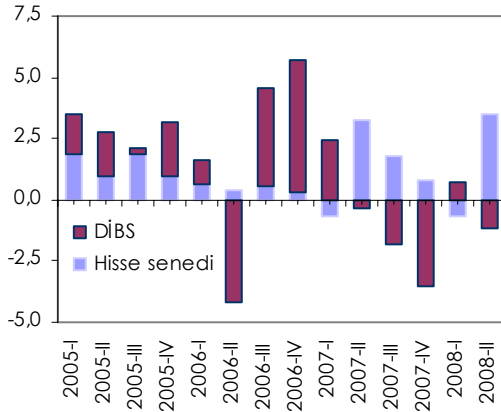
Portföy Yatırımları

46. 2007 yılı Ağustos ayından itibaren uluslararası kredi piyasalarında risk algılamalarının artması sonucunda portföy kaynaklı sermayede çıkış gözlenmiştir. Yurt dışı yerleşiklerin satışları DİBS piyasasında yoğunlaşmış, hisse senedi piyasasında ise Eylül ayından sonra genellikle alım yapmışlardır.

47. 2008 yılı Ocak ayında DİBS piyasasında net alıcı olan yabancıların, Şubat-Nisan döneminde satışlarını hızlandırdıkları gözlenmiştir. Buna karşın, Mayıs ve Haziran aylarında yabancılar hisse senedi ve DİBS piyasasında önemli miktarda alım yapmıştır. Böylece yılın ilk yarısında yabancıların hisse senedi alımları 2,8 milyar ABD doları, DİBS alımları ise net -0,4 milyar ABD doları olmuştur.

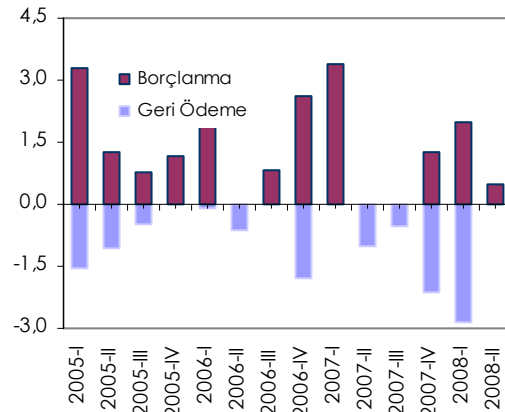
48. 2008 yılı ilk yarısında Hazine yurt dışında 2,5 milyar ABD doları karşılığı tahvil ihraç ederken, 2,9 milyar ABD doları geri ödeme yapmıştır.

Yabancıların menkul kıymet yatırımları (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Genel Hükümet tahvil ihracı (milyar ABD doları)

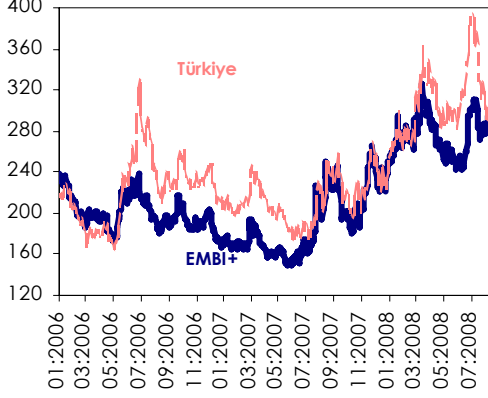

Kaynak: TCMB.

49. Temmuz 2007'den itibaren küresel düzeyde gözlenen finansal piyasalardaki dalgalanmalar, gelişmekte olan ülkelere ait yatırım araçlarına olan ilgiyi zayıflatmış ve söz konusu ülkelerle ABD tahvilleri arasındaki getiri farklarını artırmıştır. 1 Haziran 2007 tarihinde 149 baz puana gerileyen Yükselen Piyasalar Tahvil Ana Endeksi (EMBI+), 2008 yılı Mart ayı sonu itibarıyla 308 baz puana kadar yükselmiş, Nisan ve Mayıs aylarında bir miktar gerilemiştir. Haziran ayı sonunda tekrar artmaya başlayan endeks, yılın ilk yarısını 295 baz puanda tamamlamıştır. Diğer taraftan, 2007 yılının son çeyreğinden itibaren genellikle EMBI+ ortalama endeksi ile aynı düzeylerde seyreden Türkiye'nin getiri farkı, Mart ayından itibaren yeniden EMBI+ ortalama endeksinin üzerine çıkmıştır. 3 Temmuz 2008 tarihinde ise EMBI+ ortalama endeksi ile arasındaki fark en yüksek düzeye ulaşmıştır.

İkincil Piyasa Getiri Farkları

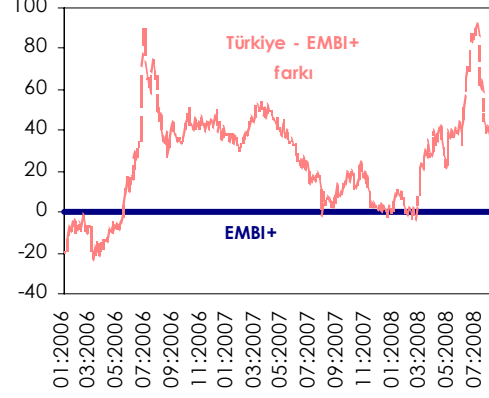
(baz puan)

Kaynak: JPM organ.

Getiri farklarında Türkiye'nin EMBI+

ortalamasına göre durumu (baz puan)

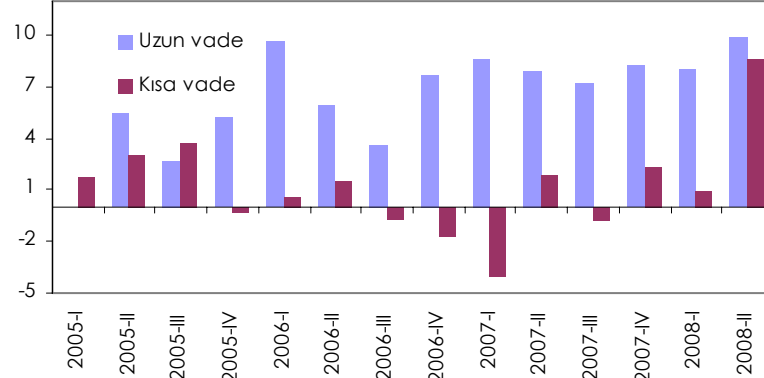
Getiri Farkı (spread): Ülkelerin uluslararası piyasalarda ihraç ettikleri tahvil getirileri ve ABD Hazine tahvil getirileri arasındaki fark.

Diğer Yatırımlar

50. Son yıllarda, başta özel sektör olmak üzere uzun vadeli kredi kullanımındaki artış dikkat çekicidir. Toplam finansman içindeki payı artıran uzun vadeli krediler, 2008 yılının ilk yarısındaki sermaye girişlerinin yüzde 51,3'ünü oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, 2008 yılının ikinci çeyreğinde kısa vadeli sermaye girişinde de önemli artış gözlenmiştir.

Uzun ve kısa vadeli sermaye

(milyar ABD doları, net)

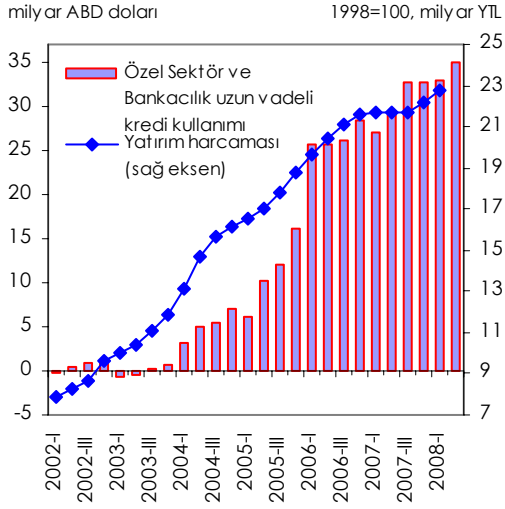
Not: Doğrudan ve portföy yatırımı ile IMF kredileri ve bankaların döviz varlıkları hariç.

Kaynak: TCMB.

51. Tamamına yakını bankacılık-dışı özel sektörün oluşturduğu "diğer sektörler", 2008 yılı ilk yarısında net 16,8 milyar ABD doları uzun vadeli, net 0,8 milyar ABD doları kısa vadeli dış kredi kullanmıştır. Bankaların ise bu dönemde uzun vadeli kredi kullanımları net 2,5 milyar ABD doları olurken, kısa vadeli borçlanmalarını arttırdığı ve net 1,3 milyar ABD doları kısa vadeli borçlandığı gözlenmiştir. Özel sektörün ve bankacılık sektörünün büyük ölçüde uzun vadeli borçlanmaları, yurt içindeki yatırım harcamalarını finanse etmesi ve cari işlemler açığının finansman kalitesini artırması açısından önem arz etmektedir.

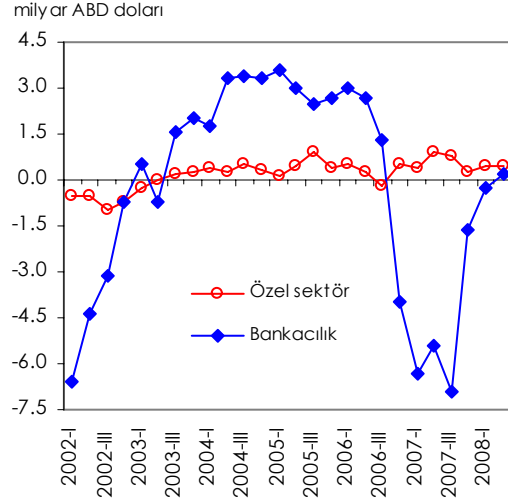
52. Uzun vadeli borçların daha ziyade büyük ve ihracatçı firmalar tarafından alınmasına karşın, özel sektör dış borç stokundaki hızlı artış kur riskini artırıcı bir etkide bulunmaktadır. 2006 yılı sonunda 53 milyar ABD doları olan bankacılık dışı özel sektörün uzun vadeli dış borç stoku, 2008 yılı Mayıs ayı sonu itibarıyla 92,4 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

Uzun vadeli net kredi kullanımı ve özel sektör yatırım harcamaları (12-aylık birikimli)

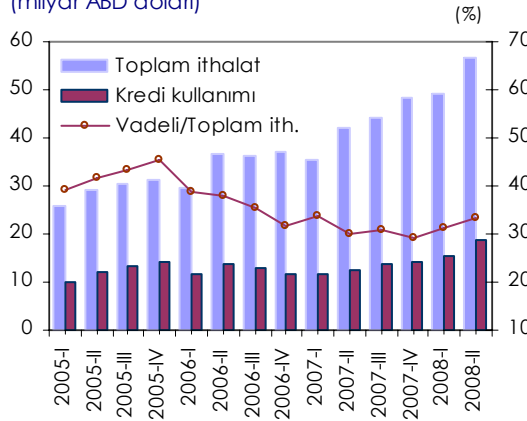
Kaynak: TCMB, TÜİK.

Kısa vadeli net kredi kullanımı (12-aylık birikimli)

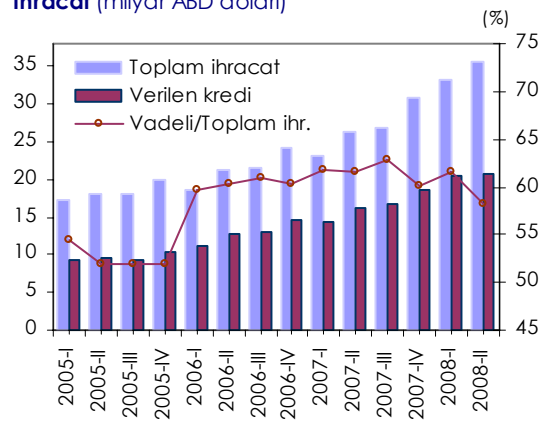
53. 2004 ve 2005 yıllarında artış gösteren, ithalatın vadeli olarak gerçekleştirilen kısmı, 2006 ve 2007 yıllarında önemli bir artış göstermemiştir. Böylece 2005 yılı son çeyreğinde yüzde 45,5'e ulaşan vadeli ithalat/toplam ithalat oranı, 2007 yılı son çeyreğinde yüzde 29,3'e gerilemiş, 2008 yılı ilk yarısında tekrar yüzde 32,3'e yükselmiştir. Diğer taraftan, vadeli ihracatın toplam ihracattaki payı son yıllarda artış göstermiş, 2005 yılın son çeyreğinde yüzde 52 olan vadeli ihracat/toplam ihracat oranı 2008 yılı ilk yarısında yüzde 59,8 olarak gerçekleşmiştir. İhracatta vadeli ticaretin payının artmasının 2006 ve sonrasında görülen ihracat performansına katkı yaptığı düşünülmektedir.

Ticari kredi kullanımı ve ithalat (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

Yurt dışına açılan ticari krediler & ihracat (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

54. Hazine 2008 yılının ilk çeyreğinde IMF kredi geri ödemelerine devam etmiş, Mayıs ayında ise son kredi diliminin onaylanmasıyla 3,6 milyar ABD doları kredi kullanmıştır. Buna karşın, Hazine'nin yılın ilk yarısındaki diğer uzun vadeli kredi kullanımları (Dünya Bankası vb.) 0,8 milyar ABD doları, geri ödemesi ise 1,7 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, Ocak-Haziran döneminde Hazine net 1,8 milyar ABD doları borçlanmıştır.

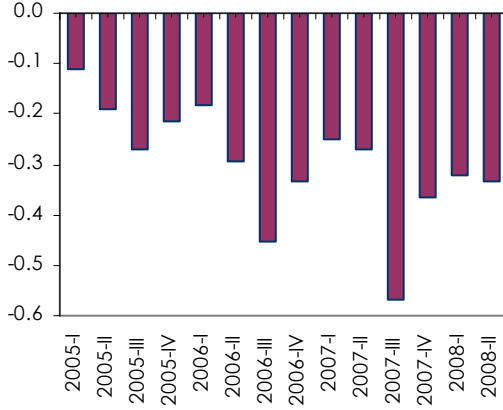
55. Yurt dışında çalışan işçilerin Merkez Bankası'nda açtıkları uzun vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları (KMDTH) ile süper döviz hesaplarından (SDH) 2003 yılı Nisan ayından bu yana çıkış devam etmektedir. Kısa vadeli hesaplarda da, 2004 yılı ikinci çeyreğinde başlayan çıkışlar sürmektedir. Buna göre, 2008 yılı Ocak-Haziran döneminde Merkez Bankası'ndaki söz konusu mevduatlarda net 0,7 milyar ABD doları çıkış gözlenmiştir. Bu çıkışlarda hem KMDTH

hem de SDH'de gerçekleştirilen kademeli faiz indirimlerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim, euro cinsinden açılan SDH faiz oranları 2002 yılında 1 yıl, 2 yıl ve 3 yıl vadeli sırasıyla yüzde 8, 9 ve 10 iken, 6 Mayıs 2008 tarihi itibarıyla yüzde 2,25, 2,75 ve 3,25'e düşürülmüştür.

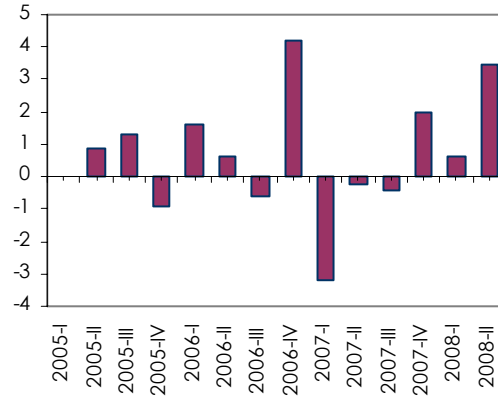
56. 2007 yılının tamamında 1,9 milyar ABD doları çıkış görülen yurt dışı yerleşiklerin yurt içi bankalardaki mevduatında 2008 yılı ilk yarısında 4,1 milyar ABD doları giriş gözlenmiştir. Söz konusu giriş, bu dönemdeki kısa vadeli sermayede gözlenen artışta etkili olmuştur.

Yurt dışı yerleşiklere ait mevduatlar (milyar ABD doları)

KMDTH ve Süper Döviz Hesabı

Bankalardaki mevduat

Kaynak: TCMB.

57. 2008 yıl Mart ayı sonu itibarıyla toplam dış borç stoku 2007 yılı sonuna göre yüzde 6,4 artarak 262,9 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır. Söz konusu artışın temel kaynağı özel sektör olurken, kamu kaynaklı dış borç artışı sınırlı düzeyde kalmıştır. Toplam dış borç stokunun 218,4 milyar ABD dolarını uzun vadeli dış borçlar, 44,6 milyar ABD dolarını ise kısa vadeli borçlar oluşturmaktadır. Böylece 2007 yıl sonu itibarıyla 83,1'e ulaşan dış borç stokunda uzun vadeli borçların payı, 2008 yılı Mart ayı sonunda bu seviyesini korumuştur.

58. Dış borç göstergeleri incelendiğinde, 2006 yılı sonunda yüzde 39'a yükselen dış borç stokunun GSYİH'ye oranının, 2007 yılı sonunda yüzde 37,5'e, 2008 yılı Mart ayı sonunda ise 36,8'e gerilediği gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, Mart ayı itibarıyla dış borç göstergelerinde iyileşme devam etmiş ve dış borç servisinin GSYİH'ye oranı yüzde 7,2'ye, dış borç stokunun ihracata oranı 224,2'ye gerilemiştir. Diğer taraftan, borç stokunun vade ayrımında uzun vadeli borçlar lehine iyileşmenin devam ettiğinin altı çizilmelidir.

Seçilmiş Dış Borç Göstergeleri (yüzde)

	2006				2007				2008
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
Toplam Dış Borç Stoku / GSYİH	36,7	37,1	37,7	39,0	39,2	38,9	38,1	37,5	36,8
Toplam Dış Borç Stoku / İhracat*	243,9	243,4	240,0	240,0	235,9	234,4	233,4	230,4	224,2
Dış Borç Servisi / GSYİH	7,1	7,0	6,9	7,6	7,9	7,9	7,8	7,4	7,2
Uzun Vadeli /Toplam Dış Borç	78,8	78,6	79,5	80,3	82,9	82,6	83,7	83,1	83,1
Kısa Vadeli /Toplam Dış Borç	21,3	21,6	20,6	19,7	17,1	17,4	16,3	16,9	16,9
<i>Bilgi için:</i>									
Toplam Dış Borç Stoku (milyar \$)	182,6	189,8	195,3	205,3	212,6	223,2	234,5	247,1	262,9
GSYİH (yıllık, milyar \$)	497,8	511,3	517,9	526,4	542,6	573,7	615,0	658,8	713,8

* Bavul ticareti ve diğer mallar hariç.

Kaynak: TÜİK, Hazine Müsteşarlığı.

IV. EK TABLOLAR

CARI İŞLEMLER (milyon ABD doları)

	Cari İşlemler										
	Net	Dış Ticaret			Hizmetler		Gelir		Transferler		
	Net	İhracat (FOB)	Bavul Ticareti	İthalat (CIF)	Net	Turizm Geliri	Net	Faiz Gideri	Net	İşçi Gelirleri	
	(yıllık)										
2004	-14431	-22736	63167	3880	-97540	12797	15888	-5609	-4312	1117	804
2005	-22137	-32988	73476	3473	-116774	15272	18152	-5875	-5010	1454	851
2006	-31893	-40941	85535	6408	-139576	13831	16853	-6691	-6336	1908	1111
2007	-37697	-46669	107264	6002	-170063	13879	18487	-7143	-7493	2236	1209
	(üç aylık)										
2007 II	-10011	-11461	26436	1742	-42120	2651	3728	-1648	-1859	447	234
III	-6795	-13454	26713	1365	-44355	7736	8732	-1856	-1856	779	387
IV	-11629	-12842	30935	1608	-48379	2250	3865	-1671	-2240	634	360
2008 I	-12056	-12082	33168	1448	-49178	1453	2776	-1902	-1962	904	352
II	-15291	-16713	35648	1406	-56654	3475	4693	-2482	-2067	144	322
	(aylık)										
2007 Tem	-2871	-4886	8938	362	-15214	2075	2583	-433	-464	373	127
Ağu	-1637	-4558	8737	523	-14682	3210	3404	-511	-687	222	138
Eyl	-2287	-4010	9038	480	-14459	2451	2745	-912	-705	184	122
Eki	-3224	-4264	9892	540	-15627	1450	1855	-574	-734	164	121
Kas	-3253	-3765	11319	557	-16632	683	1135	-350	-698	179	125
Ara	-5152	-4813	9724	511	-16120	117	875	-747	-808	291	114
2008 Oca	-4070	-4581	10635	441	-16339	524	885	-161	-547	148	110
Şub	-3812	-3409	11088	485	-16027	146	801	-699	-669	150	110
Mar	-4174	-4092	11445	522	-16812	783	1090	-1042	-746	177	132
Nis	-4994	-5023	11392	462	-17889	554	1053	-646	-635	121	116
May	-4706	-5365	12495	503	-19300	1343	1692	-848	-661	164	113
Haz	-5591	-6325	11761	441	-19465	1578	1948	-988	-771	144	93
	(on iki aylık)										
2007 Tem	-32986	-41485	97106	6827	-154117	13443	17275	-7180	-7039	2236	1099
Ağu	-33088	-41860	99032	6576	-156523	13678	17516	-7089	-7066	2183	1127
Eyl	-33909	-42604	100463	6325	-158829	13841	17742	-7315	-7215	2169	1141
Eki	-34969	-43734	103466	6300	-163256	14071	18147	-7464	-7390	2158	1159
Kas	-35341	-44729	106144	6159	-166991	14227	18394	-6975	-7255	2136	1194
Ara	-37697	-46669	107264	6002	-170063	13879	18487	-7143	-7493	2236	1209
2008 Oca	-38664	-48081	111334	6050	-175810	14001	18645	-6863	-7620	2279	1248
Şub	-39356	-48823	114765	6117	-180454	13857	18822	-6691	-7772	2301	1287
Mar	-40491	-49839	117252	6163	-184032	14090	19101	-7077	-7917	2335	1333
Nis	-42213	-51481	120331	6069	-189002	14011	19233	-7090	-7984	2347	1364
May	-43317	-52646	123682	5923	-193367	14511	19655	-7525	-8020	2343	1396
Haz	-45771	-55091	126464	5827	-198566	14914	20066	-7911	-8125	2317	1421

Kaynak: TCMB.

SERMAYE ve FINANS HESAPLARI (milyon ABD doları)

	Sermaye ve Finans Hesapları																	
	Net			Finans Hesabı														
	Net	Doğrudan Yatırımlar	Portföy Yatırımları						Diğer Yatırımlar									
			Net	Varlıklar	Yükümlülükler				Net	Bankaların Döviz Varlıkları	Yükümlülükler							
					Hisse Senetleri	Borç Senetleri	Net	Ticari Krediler			Krediler			Mevduat				
Merkez Bank.											Genel Hük.	Bankalar	Diğer Sektörler	Merkez Bank.	Bankalar			
(yıllık)																		
2004	13388	13388	2005	8023	-1388	1427	7984	4184	-5965	11139	4201	-4414	-267	5708	5106	-209	856	
2005	20302	20302	8967	13437	-1233	5669	9001	15745	-342	15486	3074	-2881	-4637	9248	9880	-787	1276	
2006	32066	32066	19065	7373	-4029	1939	9463	11742	-10293	25179	674	0	-5223	5814	19010	-1268	5890	
2007	36552	36552	20089	717	-2063	5138	-2358	23778	-3523	28630	4230	0	-3901	5608	25664	-1450	-1873	
(üç aylık)																		
2007 II	7134	7134	2747	1491	-402	3266	-1373	3372	-6407	10329	1300	0	-406	3338	6508	-269	-264	
III	10440	10440	4392	-1911	-1281	1754	-2384	9003	3611	5276	1292	0	-708	-63	5541	-567	-419	
IV	10647	10647	4744	-3365	272	769	-4406	9366	-495	10538	840	0	-649	1460	7254	-364	1978	
2008 I	11145	11145	3571	-1316	-494	-707	-115	8949	447	9873	1459	0	-978	1914	7139	-323	646	
II	20055	20055	2281	2963	149	3479	-665	15114	-6619	21436	3141	0	2747	1853	10426	-335	3438	
(aylık)																		
2007 Tem	4552	4552	1738	2537	-375	1139	1773	1250	1511	-560	999	0	-23	-599	819	-127	-1704	
Ağu	935	935	1094	-4208	-978	-215	-3015	5835	2423	3178	297	0	-396	863	3056	-261	-451	
Eyl	4953	4953	1560	-240	72	830	-1142	1918	-323	2658	-4	0	-289	-327	1666	-179	1736	
Eki	4272	4272	1047	-277	471	429	-1177	3378	2583	1277	67	0	-580	571	2429	-140	-1096	
Kas	773	773	582	-3695	144	-119	-3720	2855	778	2867	464	0	-454	145	2044	-110	779	
Ara	5602	5602	3115	607	-343	459	491	3133	-3856	6394	309	0	385	744	2781	-114	2295	
2008 Oca	6204	6204	1101	242	-512	-497	1251	5468	3003	3101	1046	0	-211	433	2775	-124	-817	
Şub	2268	2268	676	368	270	160	-62	853	-1893	3148	324	0	-465	992	1596	-84	781	
Mar	2673	2673	1794	-1926	-252	-370	-1304	2628	-663	3624	89	0	-302	489	2768	-115	682	
Nis	5697	5697	606	-2135	-113	127	-2149	6341	690	5558	652	0	-232	1183	2364	-111	1677	
May	6385	6385	505	2355	532	1507	316	3262	-5925	9755	1107	0	3429	124	4201	-111	946	
Haz	7973	7973	1170	2743	-270	1845	1168	5511	-1384	6123	1382	0	-450	546	3861	-113	815	
(on iki aylık)																		
2007 Tem	34702	34702	22319	15137	-5159	4361	15935	7346	-11936	21527	3086	0	-3469	3939	20185	-1356	-1174	
Ağu	31893	31893	20224	9313	-5594	4061	10846	13874	-7900	23898	3344	0	-4718	5978	22035	-1415	-1654	
Eyl	34957	34957	21633	8327	-4643	4709	8261	14118	-8299	24367	3220	0	-4831	4294	22388	-1421	370	
Eki	35797	35797	19852	4026	-4239	4646	3619	21971	-1034	25477	3523	0	-4598	5664	24191	-1466	-2195	
Kas	35056	35056	18494	-762	-3801	4058	-1019	26772	-54	29394	4302	0	-3478	6650	25129	-1446	-2121	
Ara	36552	36552	20089	717	-2063	5138	-2358	23778	-3523	28630	4230	0	-3901	5608	25664	-1450	-1873	
2008 Oca	39746	39746	15760	-2165	-3003	5931	-5093	32207	-326	35831	5164	0	-3922	5939	28669	-1503	1133	
Şub	39333	39333	14809	-5077	-2227	5621	-8471	33722	-2182	39213	5142	0	-2652	6434	29472	-1501	1965	
Mar	39366	39366	15454	-5101	-1905	5082	-8278	30690	-2844	36016	4891	0	-2741	6649	26442	-1523	1941	
Nis	43699	43699	15377	-9740	-1842	4449	-12347	39724	401	41876	5486	0	-2026	7414	27593	-1552	4597	
May	48385	48385	15146	-7393	-1390	4047	-10050	42481	-966	46260	5961	0	756	5719	28310	-1567	6709	
Haz	52287	52287	14988	-3629	-1354	5295	-7570	42432	-3056	47123	6732	0	412	5164	30360	-1589	5643	

Kaynak: TCMB.

İHRACAT ENDEKSLERİ

Birim Değer Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2007	2008	
	I	II	III	IV		I	II
Toplam	9.0	9.4	12.4	20.0	13.1	20.7	23.6
Sermaye Malı	12.3	9.7	10.2	12.9	18.0	16.1	16.9
Ara Malı	14.2	14.0	11.7	16.7	14.2	22.5	27.8
Tüketim Malı	3.1	4.1	12.5	22.7	11.0	21.0	20.8
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):							
Tarım ve Hayvancılık	-3.9	3.9	25.2	43.5	20.4	22.5	20.4
Gıda Ürünleri ve İçecek	-1.3	3.5	21.1	39.4	17.0	46.3	44.3
Tekstil Ürünleri	7.7	7.8	10.6	14.7	10.3	11.9	12.2
Giyim Eşyası	0.3	0.9	12.2	17.3	7.4	19.8	19.3
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak	-5.2	5.2	7.4	49.8	15.5	61.9	60.1
Kimyasal Madde ve Ürünler	8.3	7.5	7.7	12.8	8.9	17.0	18.8
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	9.5	8.8	12.8	17.8	11.9	17.5	17.3
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	4.9	5.9	9.1	12.7	8.4	14.6	20.7
Ana Metal Sanayi	24.1	26.4	13.0	12.2	18.7	27.2	41.3
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	17.5	14.0	12.3	13.7	14.8	18.2	21.1
Makine ve Teçhizat	12.4	13.5	13.3	17.7	14.6	16.3	17.5
Elektrikli Makina ve Cihazlar	19.9	13.9	11.1	13.2	14.1	17.2	18.0
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	-12.9	-15.2	-4.8	5.4	-5.5	16.9	17.7
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	9.7	4.3	7.5	12.6	8.5	13.0	14.3

Kaynak: TÜİK.

Miktar Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2007	2008	
	I	II	III	IV		I	II
Toplam	14.4	13.5	10.8	7.4	10.7	18.1	9.1
Sermaye Malı	39.1	25.5	34.5	27.8	31.2	23.7	25.3
Ara Malı	14.9	15.9	13.9	13.5	14.5	28.6	14.2
Tüketim Malı	10.6	7.7	3.0	-2.5	4.2	4.8	-2.2
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):							
Tarım ve Hayvancılık	12.7	-16.8	-18.8	-12.1	-11.2	-14.9	1.2
Gıda Ürünleri ve İçecek	9.7	1.5	7.1	-5.5	1.6	-8.0	-3.9
Tekstil Ürünleri	9.0	6.4	6.1	2.3	5.7	7.9	1.1
Giyim Eşyası	13.5	18.6	3.0	-2.2	7.9	-2.7	-15.7
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak	23.1	19.1	21.7	34.9	24.1	23.7	10.9
Kimyasal Madde ve Ürünler	10.4	5.6	5.3	6.8	6.9	12.0	13.6
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	27.4	22.0	12.5	6.5	16.3	9.1	10.0
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	10.6	10.7	12.1	15.9	11.9	12.8	29.8
Ana Metal Sanayi	5.9	16.9	6.1	17.2	11.1	77.3	22.7
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	12.8	18.8	8.7	7.2	10.6	20.5	21.3
Makine ve Teçhizat	27.0	20.3	14.8	8.8	16.2	16.3	14.5
Elektrikli Makina ve Cihazlar	37.4	33.9	25.9	18.7	27.4	15.7	11.9
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	-14.6	-10.5	13.9	-4.7	-5.1	-10.2	-14.3
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	26.1	24.8	21.0	23.0	23.5	34.6	16.8

İTHALAT ENDEKSLERİ

Birim Değer Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2007	2008	
	I	II	III	IV		I	II
Toplam	8.3	7.2	7.0	15.7	9.7	22.8	28.5
Sermaye Malı	6.2	-0.9	-2.3	4.9	2.1	10.0	7.3
Ara Malı	9.9	7.7	7.7	12.9	9.6	27.0	35.5
Tüketim Malı	4.1	5.8	4.0	10.0	6.5	16.5	14.6
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):							
Ham Petrol ve Doğal Gaz	-1.3	-3.3	1.9	27.2	5.8	50.3	66.1
Gıda Ürünleri ve İçecek	11.0	19.6	19.2	29.9	20.5	35.4	39.6
Tekstil Ürünleri	5.6	3.5	2.9	5.2	4.2	7.5	8.2
Kağıt Ürünleri	11.3	8.3	8.4	11.8	9.9	12.2	13.4
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak	-3.9	5.1	6.9	40.4	12.8	58.3	64.0
Kimyasal Madde ve Ürünler	6.3	7.0	8.1	12.5	8.8	19.0	19.5
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	9.7	7.1	6.2	14.5	9.3	14.2	15.6
Ana Metal Sanayi	26.0	16.5	11.5	15.3	16.4	20.3	28.7
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	11.1	2.3	1.3	8.7	6.1	12.9	16.2
Makine ve Teçhizat	7.5	1.0	2.4	9.8	5.1	10.2	14.1
Elektrikli Makina ve Cihazlar	-4.2	-2.2	6.2	12.4	3.5	10.5	11.0
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	5.3	13.7	4.0	12.1	8.7	12.8	1.1
Tıbbi ve Optik aletler	3.3	7.4	16.0	2.0	7.2	0.5	3.4
Motörlü Kara Taşıtı ve Römorklar	8.7	6.9	5.1	10.1	8.3	12.9	12.2
Atık ve hurdalar (toptan ve perakende)	31.4	32.4	20.0	25.6	26.3	40.2	64.7

Kaynak: TÜİK.

Miktar Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2007	2008	
	I	II	III	IV		I	II
Toplam	10.1	8.3	16.2	16.6	11.7	13.4	4.5
Sermaye Malı	-1.0	9.0	19.8	24.3	13.5	23.7	4.2
Ara Malı	14.5	10.0	15.4	13.7	13.3	9.7	3.2
Tüketim Malı	-4.0	-6.9	16.9	31.4	8.9	25.5	17.7
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):							
Ham Petrol ve Doğal Gaz	19.3	5.7	2.9	1.0	8.1	2.2	1.6
Gıda Ürünleri ve İçecek	-4.3	-18.3	-14.9	4.5	-10.3	24.0	6.1
Tekstil Ürünleri	17.7	27.9	19.9	20.7	21.1	7.0	-7.9
Kağıt Ürünleri	5.3	15.5	15.9	8.3	9.8	9.9	-1.9
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak	9.2	0.0	21.7	29.5	6.3	5.5	21.3
Kimyasal Madde ve Ürünler	10.4	13.0	12.6	11.9	10.5	9.1	3.2
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	6.0	6.6	16.1	16.4	10.3	18.7	7.4
Ana Metal Sanayi	19.4	9.7	29.4	13.2	16.3	10.9	-2.5
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	1.5	8.8	9.0	19.4	8.2	29.4	21.8
Makine ve Teçhizat	7.9	14.0	14.5	22.3	13.6	12.5	-5.2
Elektrikli Makina ve Cihazlar	7.0	33.3	28.3	25.8	22.5	44.9	15.8
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	4.2	7.4	22.2	8.7	9.1	9.6	-4.6
Tıbbi ve Optik aletler	-2.6	5.1	7.8	28.7	8.6	40.5	22.5
Motörlü Kara Taşıtı ve Römorklar	-10.8	-11.4	9.9	38.4	4.5	27.3	15.4
Atık ve hurdalar (toptan ve perakende)	45.9	14.1	0.3	11.9	15.3	2.1	19.7